

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 122 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr
(kompensasjonsordning)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	5.3.1	Oppdretternes kostnader i forbindelse med fastsetting av erstatningen	19
2	Bakgrunn for lovforslaget	6	5.3.2	Mulighet til å kreve forskudd på erstatningen	20
2.1	Stortingets anmodningsvedtak	6	5.3.3	Andre merknader knyttet til fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning	20
2.2	Høringen	6	5.4	Departementets vurdering	20
3	Grunnvilkår for rett til kompensasjon etter avvikling (forslag til ny § 3 første ledd) ...	8	5.4.1	Oppdretternes kostnader i forbindelse med fastsetting av erstatningen	20
3.1	Gjeldende rett	8	5.4.2	Mulighet til å kreve forskudd på erstatningen	21
3.2	Forslaget i høringsnotatet	8	5.4.3	Andre forhold knyttet til fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning	21
3.3	Høringsinstansenes syn	8	6	Forskriftshjemler (forslag til ny § 5)	22
3.3.1	Hvem som skal være berettiget til kompensasjon/erstatning	8	6.1	Gjeldende rett	22
3.3.2	Kravet om at handel med skinn må være avsluttet	10	6.2	Forslaget i høringsnotatet	22
3.4	Departementets vurdering	10	6.3	Høringsinstansenes syn	22
3.4.1	Hvem som skal være berettiget til kompensasjon/erstatning	10	6.4	Departementets vurdering	22
3.4.2	Kravet om at handel med skinn må være avsluttet	11	7	Andre merknader og innspill ...	24
4	Utmålingsreglene (forslag til ny § 3 andre og tredje ledd)	12	7.1	Skattemessig håndtering av erstatning/kompensasjon	24
4.1	Gjeldende rett	12	7.2	Covid-19 og avviklingstempo for pelsdyrnæringen	24
4.2	Forslaget i høringsnotatet	12	7.3	Øvrige kompensasjonsordninger og tilskudd til omstilling	25
4.3	Høringsinstansenes syn	13	7.3.1	Øvrige kompensasjonsordninger	25
4.3.1	Om anvendelse av ekspropriasjonserstatningsloven ...	13	7.3.2	Tilskudd til omstilling	26
4.3.2	Dokumentasjon når tidspunktet for nedleggelse/riving er et annet enn utmålingstidspunktet ...	15	8	Oppsummering av departementets forslag	27
4.3.3	Andre merknader om utmålingen	15	9	Økonomiske og administrative konsekvenser	28
4.4	Departementets vurdering	15	10	Merknader til lovbestemmelsene	29
4.4.1	Om anvendelse av ekspropriasjonserstatningsloven ...	15	Forslag til lov om endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr (kompensasjonsordning)	31	
4.4.2	Dokumentasjon når tidspunktet for nedleggelse/riving er et annet enn utmålingstidspunktet ...	17			
4.4.3	Verdsettingstidspunktet	17			
5	Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatningen (forslag til ny § 4)	19			
5.1	Gjeldende rett	19			
5.2	Forslaget i høringsnotatet	19			
5.3	Høringsinstansenes syn	19			

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 122 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr (kompensasjonsordning)

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet 26. mars 2021,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Landbruks- og matdepartementet legger med dette fram forslag til endringer i lov 21. juni 2019 nr. 63 om forbud mot hold av pelsdyr.

Det foreslås endringer i lovens bestemmelser om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr. Lov om forbud mot hold av pelsdyr gir i dag hjemmel til å gi forskrifter om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr, og den eksisterende kompensasjonsordningen er regulert i forskrift i medhold av denne bestemmelsen.

Det foreslås nå en lovbestemmelse som innebærer at erstatningen baseres på utmålingsreglene i ekspropriasjonserstatningsloven, og at staten skal gi den enkelte pelsdyroppdretter et tilbud basert på disse reglene. Dersom tilbudet ikke aksepteres, kan pelsdyroppdretteren kreve at staten begjærer rettslig skjønn for fastsetting av erstatningen.

Kompensasjon etter den nye lovbestemmelsen vil komme i stedet for kompensasjon som er knyttet til pelsdyrvirksomhetens verdi etter gjeldende forskrift. Allerede utbetalt kompensasjon etter disse bestemmelsene vil komme til fradrag i det vederlaget som fastsettes etter den nye lovbestemmelsen.

I og med at gjeldende kompensasjonsordning for ikke-realiserbar drifts- og anleggskapital blir erstattet med en kompensasjon etter reglene i ekspropriasjonserstatningsloven, foreslås det også en endring av lovens bestemmelse om kompensasjon og omstillingsmidler for å tydeliggjøre at departementet gjennom forskrift kan opprettholde eksisterende ordninger om kompensasjon til riving og opprydding, kompensasjon for lavere alderspensjon samt omstillingsmidler.

Ved ikrafttredelse av lovendringen legger departementet opp til å fastsette en ny forskrift som viderefører gjeldende forskriftsbestemmelser om kompensasjon for kostnader til riving og opprydding i gjeldende forskrifts § 7 og kompensasjon for lavere årlig alderspensjon i gjeldende forskrifts § 5 fjerde ledd. Det foreslås også å videreføre dagens hjemmel til å gi forskrift om omstillingsmidler. Lovens hjemmel til å gi forskrifter om opplysningsplikt og om kontroll mv. foreslås å gjelde for alle erstatnings- og kompensasjonsordninger som følger av loven.

2 Bakgrunn for lovforslaget

2.1 Stortingets anmodningsvedtak

Lovendringene foreslås for å følge opp følgende anmodningsvedtak som ble fattet av Stortinget 11. februar 2020:

Vedtak 354

Stortinget ber regjeringen om å endre kompensasjonsordningen for pelsdyroppdrettere som holdt pelsdyr 15. januar 2018 og som rammes av vedtaket i Stortinget 13. juni 2019 om forbud mot hold av pelsdyr, slik at det gis kompensasjon som om det dreier seg om et ekspropriasjonsartet inngrep.

Vedtak 355

Stortinget ber regjeringen om å erstatte gjeldende kompensasjon basert på bokført verdi og/eller antall avlstisper, med en økonomisk kompensasjon til pelsdyroppdretterne basert på verdivurdering av hvert enkelt pelsdyranlegg.

Vedtak 356

Stortinget ber regjeringen om å utforme et opplegg for taksering av pelsdyranlegg basert på faglige verdivurderinger som tar utgangspunkt i ekspropriasjonsrettslige regler.

Vedtak 357

Stortinget ber regjeringen om å videreføre øvrige ordninger tilknyttet avvikling av pelsdyrnæringen som fastsatt i gjeldende forskrift.

Lovendringene foreslås for å sikre at verdivurdering av den enkelte pelsdyrvirksomhet og utmåling av kompensasjon til pelsdyroppdretterne skjer på tilsvarende måte som ved en ekspropriasjon. Etablerte ordninger som ikke er relatert til den enkelte pelsdyrvirksomhetens verdi (kompensasjon for lavere alderspensjon, kompensasjon for å dekke utgifter til riving og opprydning og en særskilt omstillingsordning for pels-

dyroppdrettere), er forutsatt videreført i forskrift.

2.2 Høringen

Forslag til endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr ble sendt på høring 26. november 2020, Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Finansdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet

Domstolsadministrasjonen
Fylkesmannen i Agder
Fylkesmannen i Innlandet
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Oslo og Viken
Fylkesmannen i Rogaland
Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Fylkesmannen i Trøndelag
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark
Fylkesmannen i Vestland
Landbruksdirektoratet
Mattilsynet
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Norsk institutt for bioøkonomi

Advokatforeningen
Den norske veterinærforening
Dyrebeskyttelsen Norge
Dyrevernalliansen
KS
Nettverk for dyrs frihet
NOAH – for dyrs rettigheter
Norges Bondelag
Norges Pelsdyrslag
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Pelsinform

Høringen ble lagt ut på regjeringen.no. Høringsinstansene ble bedt om å vurdere å forelegge høringsnotatet for underliggende organer eller

andre som ikke er oppført på adresselisten. Det ble understreket at alle kunne sende innspill til høringen.

Høringsfristen var 21. januar 2021.

Departementet mottok i alt 86 høringssvar, hvorav 84 hadde merknader.

Følgende har avgitt høringsuttalelse med substansielle merknader eller innspill:

Domstolsadministrasjonen
Statsforvalteren i Agder
Statsforvalteren i Innlandet
Statsforvalteren i Møre og Romsdal
Statsforvalteren i Nordland
Statsforvalteren i Oslo og Viken
Statsforvalteren i Rogaland
Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Statsforvalteren i Trøndelag
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Statsforvalteren i Vestland

Nissedal kommune
Oppdal kommune
Orkland kommune
Rennebu kommune
Vang kommune
Vegårshei kommune

Advokatforeningen
Bondelaga på Jæren
Dyrevernalliansen
Fjellregionen Pelsdyralslag
Fur Europe
Gruppeledere for politiske partier i Klepp kommune
Innlandet Høyre
Innlandet KrF

Innovangsjon AS
Ishoel Pels Martin Ishoel
Jæren Pelseri
Jæren Reknepagslag SA
Kalsvarden AS
Klepp Senterparti og Senterpartia i Rogaland
M&I Bearbeiding AS
NHO Mat og Drikke
NLR Landbruksadvokatene Trøndelag
NOAH – for dyrs rettigheter
Norges Bondelag
Norges Pelsdyralslag
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Nylende Gard
Oppdal KrF
Oppdal Senterparti
Orkland Høyre
Pelsdyroppdrettere i Nord-Østerdalen
Rogaland Bondelag
Rogaland Høyre
Rogaland Pelsdyralslag
Rogaland Pelsdyrfôrlag SA, Midt-Norsk Fôr AS og Pelsdyrfôr Hamar SA
RoMo AS v/Roald Moi
Seldal Gard ANS
Trøndelag Pelsdyralslag
Ugletveit Sylvrevgard

I tillegg har 32 privatpersoner eller familier tilknyttet pelsdyrproduksjon og én privatperson uten slik tilknytning avgitt innspill med substansielle merknader.

Følgende instanser har uttalt at de ikke har merknader:

Justis- og beredskapsdepartementet
Sola Senterparti

3 Grunnvilkår for rett til kompensasjon etter avvikling (forslag til ny § 3 første ledd)

3.1 Gjeldende rett

Lov 21. juni 2019 nr. 63 om forbud mot hold av pelsdyr fastsetter at det ikke er tillatt å holde dyr utelukkende eller primært for at dyrene eller deres avkom skal avlives med sikte på salg eller annen utnyttelse av pelsen.

Lovens § 2 fastsetter at pelsdyroppdrettere som holdt pelsdyr 15. januar 2018, kan holde pelsdyr fram til 1. februar 2025. Departementet kan gi nærmere forskrift om hvem som omfattes av denne bestemmelsen.

Etter lovens § 3 kan departementet gi forskrift om økonomisk kompensasjon og tilskudd til omstilling til oppdrettere som omfattes av § 2. I forskrift fastsatt med hjemmel i lovens §§ 2 og 3 er det angitt at kompensasjon ytes til pelsdyroppdrettere som holdt pelsdyr for pelsdyrproduksjon 15. januar 2018. Slik kompensasjon ytes også til pelsdyroppdrettere som den 15. januar 2018 hadde opphold i driften som følge av at de deltok i et organisert opplegg for sanering av smittsom dyresykdom. I tillegg kan det etter dispensasjon fra Landbruksdirektoratet gis kompensasjon dersom pelsdyroppdretteren av «tvingende grunner utenfor dennes kontroll» hadde et midlertidig opphold i pelsdyrholdet 15. januar 2018.

Det er et vilkår for rett til kompensasjon at pelsdyroppdretteren ved tidspunktet for vedtak om kompensasjon har avsluttet pelsdyrproduksjonen. Videre er det fastsatt at kompensasjonen ikke kan benyttes til å bedrive handel med skinn. Dersom pelsdyroppdretteren driver handel med skinn, må bokføringen innrettes slik at det kan dokumenteres at kompensasjonen ikke benyttes til å drive handel med skinn.

3.2 Forslaget i høringsnotatet

Det ble i høringen ikke foreslått noen endring av lovens bestemmelse om hvem som er berettiget til kompensasjon. Det ble imidlertid foreslått å lovfeste at pelsdyroppdretteren må ha avviklet alt sitt

pelsdyrhold og ikke lenger drive handel med pels for å kunne få kompensasjon. Dette innebærer en videreføring av vilkår som i dag følger av forskrift. Det ble i den sammenheng vist til Prop. 99 L (2018–2019) pkt. 7.3.8.

Det ble i høringsnotatet vist til at det i Prop. 99 L (2018–2019) pkt. 6.3 er konkludert med at full erstatning etter ekspropriasjonsrettslige regler ikke er nødvendig for å ivareta pelsdyroppdretternes rettsvern etter Grunnloven eller EMK. Dette innebærer at også avgrensningen av hvem som skal være berettiget til å kreve erstatning etter disse reglene beror på en vurdering av hvem det er rimelig eller hensiktsmessig å tilgodese.

3.3 Høringsinstansenes syn

3.3.1 Hvem som skal være berettiget til kompensasjon/erstatning

De fleste som har uttalt seg i høringen, både sentrale og lokale næringsorganisasjoner, statsforvaltere, politiske lokallag, virksomheter med tilknytning til pelsdyrnæringen og nåværende eller tidligere pelsdyroppdrettere, mener grunnvilkårene for å være berettiget til erstatning er for snevre i det fremlagte forslaget

Det pekes på at det kan være mange grunner til at det ikke var dyr i pelsdyrvirksomheten 15. januar 2018, og det fremholdes at det er urimelig om noen faller utenom erstatningsordningen fordi de hadde et midlertidig opphold i driften på denne datoen. Mange argumenterer for å inkludere alle som hadde drift i et anlegg som var oppdatert i tråd med nye forskriftskrav pr. 1. januar 2015, og som var i bruk på denne datoen. Det fremholdes at det må antas at de som investerte for å oppgradere anlegget til nye forskriftskrav fra 2015, hadde en intensjon om å drive med pelsdyr i årene fremover.

Synspunkter fremmet av *Norges Pelsdyrslag* sammenfaller med synspunkter fra andre næringsorganisasjoner, lokalforeninger av disse, politiske lokallag og enkeltstående pelsdyroppdrettere.

Norges Pelsdyrslag uttrykker det slik: «*De siste store endringene i forskriftskravene for pelsdyrnæringen ble innført 1. januar 2015. Endringene innebar kostnadskrevende oppgraderinger av blant annet vanningsanlegg, oppstalling av dyr i sosiale grupper, etablering av fleksible bursystemer, samt krav om skjul til rev og liggehylle til mink. Dette er investeringer som har lengre leve- og avskrivningstid enn noen få år, og det er utenkelig at bønder tilpasset seg disse endringene uten å ha et langsiktig perspektiv på pelsdyrholdet.*

Norges Pelsdyrslag mener derfor at grunnvilkårene i § 3 må endres slik at samtlige bønder som hadde et forskriftsmessig anlegg den 1. januar 2015 eller senere, og der hvor bonden ikke har gjennomført en endelig avvikling av virksomheten før 15. januar 2018, skal kvalifisere for erstatning.»

Norges Pelsdyrslag viser i den sammenhengen også til at naturmangfoldloven gir grunneiere og rettighetshavere rett til erstatning for økonomisk tap når vernevedtak medfører en vanskeliggjøring av «igangværende bruk». De fremholder: «*I forarbeidene til loven er det klart forutsatt at bruk som er midlertidig opphørt for en begrenset periode, for eksempel på grunn av sykdom, ikke vil være til hinder for erstatning, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 427. En liknende ordning må gjelde for pelsdyrbønder som hadde midlertidig opphold i driften.*»

Norges Bondelag uttaler at de har erfart at kriteriene for erstatningen kan vanskeliggjøre generasjonsskifter. De peker på at kriteriene for hvem som omfattes av erstatningsordningen, og rett til dekning av rivings- og oppryddingskostnader, i utgangspunktet innebærer at bøndene må avvente ønskede eierskifter.

Flere av statsforvalterne mener også at hensynet til de som faller utenom erstatningsordningen på grunn av generasjonsskifte, sykdom, skolegang, oppgradering av anlegget mv., best kan ivaretas ved at det gis erstatning til alle som disponerte et intakt og forskriftsmessig anlegg pr. 1. januar 2015. Andre mener det bør gis videre adgang til konkret vurdering av om erstatning skal gis i enkelttilfeller. Statsforvalteren i Innlandet uttrykker det slik: «*Statsforvalteren savner muligheten for en konkret vurdering der andre årsaker, som eksempelvis sykdom hos produsenten, er en saklig grunn til å kunne innvilge kompensasjon eller erstatning. På denne måten vil man kunne gi en åpning for at også andre produsenter som hadde til hensikt å fortsette med produksjonen vil kunne være berettiget erstatning.*»

Svært mange av de som har uttalt seg i høringen mener at også eiere av pelsdyranlegg som er utleid, bør ha rett til erstatning.

Også på dette punktet er synspunkter fremmet av Norges Pelsdyrslag sammenfallende med synspunkter fra andre næringsorganisasjoner, lokalforeninger av disse, politiske lokallag og enkeltstående pelsdyroppdrettere.

Norges Pelsdyrslag peker på at slik lovutkastet er formulert, vil eier av en pelsdyrgård som var leid bort 15. januar 2018, ikke ha rett til erstatning for det tap han eller hun blir påført ved at anlegget blir stående tomt etter at pelsdyrholdet i anlegget er avviklet. De mener at dersom det dreier seg om et leieforhold som var etablert før skjæringsdatoen (15. januar 2018), må også utleier ha rett til erstatning for tap som følge av at anlegget ikke lenger kan brukes til pelsdyrhold.

Norges Pelsdyrslag fremholder videre: «*Dersom det hadde vært tale om ordinær ekspropriasjon, med andre ord innløsning av en pelsdyrgård der det er én driver (leietaker) og én eier (utleier), ville begge hatt krav på status som parter i en mulig skjønnssak, forutsatt at det dreier seg om et uoppsigelig leieforhold. I et slikt tilfelle ville eieren hatt krav på erstatning for tapte leieinntekter så lenge leieforholdet er uoppsigelig fra utleiers side, altså så lenge leietakeren er erstatningsrettslig vernet. I tillegg har utleier krav på erstatning for nåverdi av eiendommen på det tidspunkt leieforholdet opphører. Leietakeren (driveren) ville i utgangspunktet hatt krav på erstatning for tapt netto inntekt (bruksverdi) i den perioden som var igjen av leieforholdet.*»

Norges Pelsdyrslag anfører at de mener eiendomsretten er krenket for eiere av utleide pelsdyranlegg dersom de ikke får full erstatning.

Også flere statsforvaltere peker på at ikke bare pelsdyroppdretter, men også utleier av pelsdyranlegg bør ha rett til erstatning. Statsforvalteren i Rogaland peker på at gjeldene lov ikke definerer begrepet pelsdyroppdretter, men at pelsdyroppdretter gjennom forskrift er definert som «den fysiske eller juridiske personen som disponerer eller har disponert pelsdyr med sikte på salg eller annen utnyttelse av pelsen». Statsforvalteren i Rogaland fremholder at lovens intensjon er å gi kompensasjon til de som mister inntektsgrunnlaget ved avviklingen og uttaler at «*det omfatter etter vår vurdering også utleier av pelsdyranlegg.*» Tilsvarende synspunkt fremholdes av Statsforvalteren i Nordland.

Statsforvalteren i Innlandet stiller også spørsmål ved definisjonen av «pelsdyroppdretter» og uttaler blant annet: «*Utleieren vil kunne få kompensasjon for riving og opprydding, men siden man ikke driver med oppdrett får man ikke kompensasjon for den «ikke-realiserbare drifts- og anleggskapi-*

talen» utleier eier. Leieren på sin side kan kreve kompensasjon etter den alternative metoden for mink. Denne kompensasjonen vil til en viss grad ta hensyn til den ikke-realiserbare drifts- og anleggskapitalen i utregningen. På denne måten vil leieren kunne få en romslig økonomisk kompensasjon, men en utleier som til dels har leid ut ikke-realiserbar drifts- og anleggskapital, kan være definert ut av en økonomisk kompensasjon.»

I flere høringsinnspill fremholdes det at også andre virksomheter som er tilknyttet pelsdyrnæringen, bør omfattes av erstatningsordningen.

Jæren Pelseri mener det er urimelig at pelseri som er organisert som eget selskap eid av pelsdyroppdrettere, ikke blir kompensert, mens det hadde blitt kompensert hvis én av oppdretterne hadde eid det som del av eget pelsdyrforetak. Også *Norges Bondelag* mener grunnvilkårene må utvides «slik at de også omfatter selskap som pelsdyroppdretterne eier helt eller delvis, og som har virksomhet eller maskiner knytta til pelsdyrproduksjon. For eksempel bønder som eier pelseri sammen med andre, og der pelservirksomheten er organisert under et eget organisasjonsnummer.» De mener retten til erstatning må gjelde fullt ut, uavhengig av hvordan den enkelte pelsdyrbonde har organisert virksomheten. Tilsvarende synspunkt fremholdes av blant andre *Norges Pelsdyrslag*.

Rogaland Pelsdyrførlag SA, Midt-Norsk Fôr SA og Pelsdyrfôr Hamar SA gir i en felles høringsuttalelse uttrykk for at verdier knyttet til fôrproduksjon, som går tapt som følge av forbudet mot pelsdyrhold, må erstattes, og at dette må gjøres uavhengig av hvordan produksjonen er organisert. De mener det er urimelig at tap tilknyttet fôrproduksjon på den enkelte gården erstattes, men ikke fôrproduksjon i sameier eid av pelsdyroppdrettere. De omtaler økonomisk verdi, sysselsetting mv. og peker på at de tre fôrlagene siden 2001 har investert 136,2 millioner kroner i maskiner, biler, utstyr og bygninger.

Norges Pelsdyrslag anfører at «(l)ovforslaget må endres for å inkludere erstatning for verdier i fôrslag og annen følgeindustri som går tapt som en direkte konsekvens av lovforbudet mot pelsdyrhold.»

3.3.2 Kravet om at handel med skinn må være avsluttet

I flere høringsinnspill pekes det på at det har vært svært krevende å få omsatt skinn i det siste, særlig på grunn av covid-19. Flere høringsinstanser og pelsdyroppdrettere som har avgitt høringsuttalelse, mener at den foreslåtte lovbestemmelsen om at pelsdyrvirksomhet først anses som avviklet

når pelsdyroppdretteren har avviklet alt sitt pelsdyrhold og ikke lenger driver handel med pels, må fjernes.

Norges Bondelag uttrykker det slik: «I lovforlaget § 3 første ledd er det presisert at pelsdyrvirksomheten først anses som avviklet når pelsdyroppdretteren ikke lenger driver handel med pels. Etter forarbeidene til kompensasjonsforskriften og forbudsloven er dette vilkåret inntatt for å sikre at kompensasjonen ikke utgjør ulovlig statsstøtte i strid med EØS-regelverket. *Norges Bondelag* vil her påpeke at når skinn omsettes på auksjoner, slik nærmest all norsk produksjon blir, har oppdretter ingen innflytelse på prissettingen. Skinnene selges i kommisjon, der hver auksjonslott består av skinn fra flere oppdrettere. Skinnprisen settes dermed helt og fullt i et fritt marked. Salgskostninger er faste og fastsettes av auksjonshuset. Kompensasjonsutbetalinger vil ikke kunne brukes til å subsidiere pris på skinn som selges på auksjon. Ut fra dette ser vi ingen grunn til å ha vilkåret om at pelsdyroppdretteren ikke lenger skal drive med handel av pels for å ha rett på erstatning. Det kan videre bes om en forhåndsavklaring hos ESA for å avklare om de anser dette som statsstøtte, og/eller søke om å få godkjent støtten.»

3.4 Departementets vurdering

3.4.1 Hvem som skal være berettiget til kompensasjon/erstatning

Departementet konstaterer at mange mener at kretsen av hvem som skal ha rett til erstatning etter ekspropriasjonsrettslige regler, bør utvides sammenlignet med høringsforslaget. I flere høringsuttalelser tas det også til orde for at tilknyttet virksomhet som f.eks. anlegg for produksjon av pelsdyrfôr, bør omfattes.

Overordnet vil departementet vise til at spørsmålet om hvem som skulle kunne få kompensasjon eller erstatning etter avvikling av pelsdyrhold, ble avklart ved Stortingets behandling av lov om forbud mot hold av pelsdyr. Etter loven er det pelsdyroppdrettere som holdt pelsdyr 15. januar 2018 som har rett til økonomisk kompensasjon. Departementet er i forskrift gitt anledning til å fastsette nærmere bestemmelser om hvem som skal anses å ha holdt pelsdyr på denne datoen. I tråd med forarbeidene omfattes de som hadde et midlertidig avbrudd på grunn av smittsom dyresykdom, i tillegg til de som faktisk holdt pelsdyr 15. januar 2018.

Det er videre åpnet for at Landbruksdirektoratet kan dispensere og tilkjenne rett til kompensasjon dersom pelsdyroppdretteren av tvingende

grunner utenfor dennes kontroll hadde et midlertidig opphold i pelsdyrholdet 15. januar 2018.

Departementet ser at det i flere tilfeller enn i dag bør gis erstatning til oppdrettere som hadde til hensikt å fortsette produksjonen, selv om de ikke hadde pelsdyr 15. januar 2018. Departementet vil derfor foreslå en forskriftsendring for bedre å legge til rette for at det kan gis erstatning til oppdrettere som hadde et nødvendig, midlertidig opphold på denne datoen på grunn av egen sykdom. Det kan også være aktuelt å inkludere oppdrettere med opphold av andre grunner, for eksempel utdanning/kompetanseheving med sikte på videre drift. Slik loven er utformet må dette gjøres som forskrift hjemlet i lovens § 2 andre ledd. På denne måten gis aktuelle oppdrettere med midlertidig avbrudd samme rettigheter etter loven som de som faktisk holdt pelsdyr 15. januar 2018. Departementet legger til grunn at lov om forbud mot hold av pelsdyr gir hjemmel til dette.

I gjeldende kompensasjonsordning er det bestemt at det er oppdretteren, den fysiske eller juridiske personen som disponerer eller har disponert pelsdyr med sikte på salg eller annen utnyttelse av pelsen, som skal kompenseres for nedleggelsen. Eier av anlegget får bare dekket utgiftene til riving og opprydding etter at driften er opphørt. Eierne får ikke kompensert sitt inntektsbortfall ved at anlegget ikke lenger kan benyttes.

I mange høringsuttalelser gis det uttrykk for at ikke bare oppdrettere, men også de som leier ut sine anlegg til oppdrettere, bør omfattes av kompensasjonsordningen, slik at også de kan kreve bortfall av fremtidige leieinntekter erstattet etter ekspropriasjonsrettslige prinsipper.

Når kompensasjonsreglene baseres på ekspropriasjonsrettslige prinsipper, vil det for oppdretteren som driver sin virksomhet i andres anlegg, være riktig å regne inn leie som en kostnad på oppdretterens hånd. Dermed vil den kapitaliserte nettoen, og dermed også erstatningen, bli lavere for den som leier enn den som eier. Skal en utleier holdes utenfor kompensasjonsordningen, oppstår det følgelig en skjevhet, ved at noen anlegg kompenseres, mens andre anlegg faller utenfor ordningen.

Skal utleiere trekkes inn under ordningen, er det samtidig viktig å understreke at summen av utbetalt kompensasjon for eier og leier i så fall ikke skal kunne overstige den kompensasjon som ville blitt utbetalt dersom eier- og bruksinteressene var samlet på en hånd. Som en konse-

kvens av dette kan utleier ikke kreve kompensasjon for lengre tid enn leieforholdet består og bare i den utstrekning utleier har ekspropriasjonsrettslig vern etter alminnelige ekspropriasjonsrettslige prinsipper. Ved fastsetting av kompensasjonen må vedkommende også tåle fradrag for verdien av tomte som følge av at eiendommen kan brukes til annet påregnelig formål etter nedleggelsen.

Departementet ser at det i forlengelsen av en ekspropriasjonsrettslig tankegang kan være nærliggende å utvide retten til erstatning til også å omfatte utleiere.

Det er imidlertid mange flere enn utleiere som blir berørt av at pelsdyrnæringen opphører og får redusert inntekt som følge av dette. Det gjelder blant annet leverandører av varer og tjenester som næringen benytter i sin produksjon og som kanskje bare har pelsdyroppdrettere som kunder, samt grunneiere som ikke eier anlegg, men fester eller leier bort grunn til slike anlegg.

Ved behandlingen av lovforbudet mot pelsdyrhold, var det uttrykkelig forutsatt at disse skulle holdes utenfor kompensasjonsordningen, og at retten til kompensasjon bare skulle gjelde aktive pelsdyroppdrettere som direkte ble omfattet av lovens forbud mot hold av pelsdyr. Om dette, se Prop. 99 L (2018–2019) punkt 7.3.2.

I Stortingets anmodningsvedtak er forholdet til utleiere og andre som har sin næring knyttet til pelsdyroppdrett, ikke omtalt.

Departementet vil derfor ikke foreslå utvidelse av erstatningsordningen til å omfatte utleiere eller andre som leverer varer eller tjenester til pelsdyroppdrettere.

3.4.2 Kravet om at handel med skinn må være avsluttet

I høringen var det foreslått å sette som vilkår for å være berettiget til erstatning at pelsdyrholdet var avvirket og at oppdretteren ikke lenger drev handel med pels/skinn. Bakgrunnen for dette er beskrevet i Prop. 99 L (2018–2019) pkt. 7.3.8. Vilkåret bygget på at kompensasjon ikke skulle ytes til «foretak» som fortsatt tilbyr varer og tjenester på et marked.

Departementet legger etter en fornyet vurdering til grunn at kompensasjon etter ekspropriasjonsrettslige prinsipper ikke vil være en selektiv fordel og derfor ikke representere statsstøtte etter EØS-avtalen artikkel 61.1.

Høringsnotatets forslag på dette punktet videreføres derfor ikke.

4 Utmålingsreglene (forslag til ny § 3 andre og tredje ledd)

4.1 Gjeldende rett

Reglene for utmåling av kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhold følger i dag av forskrift fastsatt med hjemmel i gjeldende lovs §§ 2 og 3.

Det er et vilkår for rett til kompensasjon at pelsdyroppdretteren ved tidspunktet for vedtak om kompensasjon har avsluttet pelsdyrproduksjonen. Kompensasjonen kan ikke benyttes til å bedrive handel med skinn.

Kompensasjon gis for ikke-realiserbar drifts- og anleggskapital som tilhører pelsdyroppdretteren og som har vært brukt i pelsdyrvirksomheten.

Denne kompenseres med bokført verdi ved utgangen av regnskapsåret 2017, men fratrukket 7 prosent pr. år etter dette (syv prosent årlig avskrivning) til og med det siste året med pelsdyrproduksjon ved virksomheten. For ikke-realiserbar drifts- og anleggskapital som brukes både innenfor og utenfor pelsdyrvirksomheten, fastsetter fylkesmannen skjønnsmessig hvor stor andel av kapitalen som skal inngå i grunnlaget for kompensasjon. Pelsdyroppdretterens andel av bokført verdi av pelsingsanlegg som har vært benyttet i pelsdyrvirksomheten, og som ikke inngår i annen pelsdyroppdretters kompensasjonsgrunnlag, inngår også i grunnlaget for kompensasjon.

Det gis videre en kompensasjon på 420 kroner pr. avlstispe av mink og 840 kroner pr. avlstispe av rev. Denne kompensasjonen utmåles på grunnlag av gjennomsnittlig antall avlstisper slik det fremkom i godkjente søknader om produksjons- og avløsertilskudd i første og andre søknadsomgang i 2017. For pelsdyroppdrettere som ikke hadde avlstisper i 2017, men som omfattes av § 3 første ledd andre punktum, legges gjennomsnittlig antall avlstisper i de to siste søknadsomgangene før sanering til grunn. For pelsdyroppdrettere som ikke søkte om produksjons- og avløsertilskudd, utmåles denne kompensasjonen på grunnlag av annen dokumentasjon på antall avlstisper.

Som alternativ til kompensasjonen omtalt ovenfor, kan minkoppdrettere motta en kompensasjon på 2.150 kroner pr. avlstispe av mink.

Pelsdyroppdrettere som har foretatt større påkostninger i pelsdyrvirksomheten etter 10. januar 2017, men før 15. januar 2018, kan etter en individuell vurdering gis en høyere kompensasjon for ikke-realiserbar kapital enn det som fremgår ovenfor.

4.2 Forslaget i høringsnotatet

Høringsnotatets forslag innebar at pelsdyroppdretterne gis krav på kompensasjon i form av en erstatning i samsvar med utmålingsreglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eidegom (ekspropriasjonserstatningslova). Forslaget innebar også at staten gir den enkelte pelsdyroppdretter et tilbud basert på reglene i ekspropriasjonserstatningsloven. Dersom tilbudet ikke aksepteres, vil pelsdyroppdretteren kunne kreve at staten begjærer rettslig skjønn til fastsetting av erstatningen.

Høringsforslaget var en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak om at kompensasjonsordningen etter avvikling av hold av pelsdyr skal endres, slik at det gis kompensasjon som om det dreier seg om et ekspropriasjonsartet inngrep. Det ble i høringsnotatet pekt på at dette langt på vei kan imøtekommes gjennom en endring av forskrift om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr, slik at selve utmålingen skjer etter de regler som følger av ekspropriasjonsretten.

Gjeldende lov legger imidlertid opp til at fastsettelse av kompensasjon *skal* skje gjennom enkeltvedtak i forvaltningen – ved at førsteinstans vedtak fattes av statsforvalteren med Landbruksdirektoratet som klageinstans. Dette er uttrykkelig forutsatt i Prop. 99 L (2018–2019) Lov om forbud mot hold av pelsdyr punkt 7.3.1. Siden det har vært reist spørsmål om dette sikrer tilstrekkelig uavhengighet i utmålingen av kompensasjon, fant departementet det riktig å foreslå at også utmålingen skal skje med samme prosess som i ekspropriasjonsretten. Dette vil sikre at pelsdyroppdretterne får «full erstatning» i tråd med ekspropriasjonslovgivningens bestemmelser. Eventuelle uenigheter mellom oppdrettere og forvaltningen

om hvordan ekspropriasjonsrettens utmålingsregler skal praktiseres, vil i så fall finne sin løsning i domstolene.

Med den klare forutsetning om at kompensasjonen skal fastsettes gjennom forvaltningsvedtak som følger av Prop. 99 L (2018–2019) punkt 7.3.1 og under henvisning til skjønnsprosessloven § 4 første ledd, mener departementet at denne omleggingen må skje gjennom en lovendring. Andre forhold som taler for at omleggingen skjer gjennom lovendring, er at ordningen vil avvike vesentlig fra det som var lagt til grunn i forarbeidene til Prop. 99 L (2018–2019), både når det gjelder innretning og økonomiske og administrative konsekvenser. Videre vil det at kompensasjonsordningen følger direkte av et lovvedtak i Stortinget kunne bidra til at det blir større ro om ordningen.

Departementet understreket i høringsnotatet at en slik innretning av kompensasjonsordningen er et resultat av et politisk ønske om å sikre pelsdyroppdretterne «full erstatning». Dette innebærer ikke et nytt syn på spørsmålet om erstatning for rådighetsbegrensninger med gyldighet utover denne saken.

Det fremgikk av forslaget at det er pelsdyrvirksomhetens verdi pr. 15. januar 2018 som skal legges til grunn for verdsettingen. Den viktigste årsaken til dette er at det var denne datoen de daværende regjeringspartiene varslet sin intensjon om å forby pelsdyrhold. Det vil ved anvendelse av denne datoen ikke være mulig å påvirke erstatningsbeløpets størrelse gjennom senere tilpasninger. En konsekvens av denne løsningen vil være at pelsdyroppdrettere som har drevet etter denne datoen, vil få full erstatning for virksomhetens verdi pr. 15. januar 2018, selv om de har kunnet hente inntekt fra pelsdyrproduksjon etter denne datoen. De vil derfor kunne få en overkompensasjon. Tidspunktet som skal legges til grunn ved verdsettelsen, ble foreslått klargjort i lovbestemmelsen.

I høringsforslaget ble det vist til at oppdretterne selv kan velge avviklingstidspunkt innenfor avviklingsperioden. Det ble foreslått at det ved fastsettelse av vederlaget ikke skal tas hensyn til at utbetaling skjer på et senere tidspunkt enn selve avviklingen.

Forslaget innebar også at det ved utbetaling av vederlag fastsatt etter den nye lovbestemmelsen, vil bli gjort fradrag for kompensasjon som eventuelt allerede er utbetalt til pelsdyroppdretteren etter forskrift 27. november 2019 nr. 1587 om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr mv. § 5 første, annet og tredje ledd og/eller § 6.

Dersom vederlaget som blir fastsatt etter den nye lovbestemmelsen, skulle være lavere enn den kompensasjonen som allerede er utbetalt etter disse bestemmelsene, vil det på den annen side ikke bli fremmet krav om tilbakebetaling.

Det ble videre foreslått at det gis hjemmel å gi forskrift om kontroll og om opplysningsplikt for å få fastsatt riktig erstatning etter de ekspropriasjonsrettslige reglene.

4.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget om en lovendring som innebærer at pelsdyroppdretterne får rett på kompensasjon i form av en erstatning utmålt etter bestemmelsene i ekspropriasjonslovgivningen, fikk bred tilslutning i høringen.

Norges Bondelag uttrykker det slik: «Det er uomtvistet at pelsdyroppdretterne oppfatter lovforbudet som et faktisk ekspropriasjonsinngrep, selv om det formelt ansees som en rådighetsinnskrenkning. Virkningen for den enkelte oppdretter er den samme uansett den formelle betraktningen av inngrepet. Vi ser heller ingen sammenliknbare tilfeller der en næring på grunn av et lovforbud må legge ned virksomheten uten et forsvarlig rettsvern. Norges Bondelag er derfor tilfreds med at det nå endelig lovfestes at kompensasjon skal gis som om det dreier seg om et ekspropriasjonsartet inngrep, og at regjeringen slik følger opp Stortingets vedtak fra 11. februar 2020 (Vedtak 354 – 357).»

4.3.1 Om anvendelse av ekspropriasjonserstatningsloven

Advokatforeningen peker på at ekspropriasjonserstatningslovens bestemmelser gjelder ved ekspropriasjon av fast eiendom, og at forbudet mot pelsdyroppdrett ikke berører den faste eiendommen som næringsutøvelsen er knyttet til. De peker på at det som skal erstattes, dermed er en ren formuesskade. Ekspropriasjonserstatningsloven er ikke skrevet med sikte på at erstatning skal utmåles for slike tilfeller. De fremholder at derfor vil anvendelsen av loven i pelsdyrsaker reise flere rettsanvendelsesspørsmål, og at disse bør omtales i forarbeider, rundskriv eller lignende. De anfører: «Det er «pelsdyrvirksomhet» som skal erstattes, jf. lovutkastet § 3 første ledd annet punktum. Dette må forstås slik at det vil være den neddiskonterte verdien av den pågående og fremtidige virksomheten som er gjenstand for erstatning, i tråd med vederlagsloven § 6. Omsetningsverdien etter § 5 må være meget vanskelig å anslå, siden virksomheten

generelt nedlegges.» Advokatforeningen fremholder videre at ut fra slik de leser høringsnotatet, bør det tydeliggjøres i premissene at den skjæringsdatoen (15. januar 2018) som er valgt, ikke skal spille noen rolle for verdsettelsen av den hypotetiske inntektsstrømmen som skal nedkapitaliseres hvis man benytter ekspropriasjonserstatningsloven. De peker i den sammenheng på at datovalget vil ha betydning for å unngå dobbeltestatning (både erstatning for avvikling og inntekt av virksomheten).

Norges Bondelag uttaler at de deler Advokatforeningens vurdering av at det er behov for nærmere retningslinjer for praktisering av utmålingsbestemmelsen og anfører blant annet: «Norges Bondelag er enig med Advokatforeningen og ber om at det gis nærmere retningslinjer i lov, forarbeider og rundskriv som skisserer hvordan ekspropriasjonsretten skal anvendes i dette spesielle tilfellet hvor det er blitt nedlagt et næringsforbud. Dette er nødvendig for å sikre likebehandling mellom pelsdyrbøndene, mer effektiv saksbehandling og et tilbud fra staten til den enkelte som ikke nødvendiggjør skjønn. Det er både i statens og pelsdyrbøndenes interesse at erstatningen blir fastsatt så effektivt som mulig og uten at det blir nødvendig å bringe saken inn for tingretten.»

Også mange pelsdyroppdrettere, lokale næringsorganisasjoner, enkelte kommuner og politiske lokallag peker på at det bør lages klare regler for utmåling av erstatning basert på bruksverdi. Flere peker på at disse bør fastsettes i samarbeid med næringen.

Flere høringsinstanser, blant andre Norges Bondelag, Norges Pelsdyrslag og NHO Mat og Drikke mener imidlertid det bør gjøres noen tilpasninger i anvendelsen av ekspropriasjonsrettens erstatningsregler, slik at alle oppdretterne kan velge om de vil ha erstatning etter bruksverdi eller gjenervervsverdi. Norges Bondelag uttrykker det slik: «I denne saken er det ikke tale om ekspropriasjon i tradisjonell forstand – det gjelder nedleggelse av en hel næring gjennom et ekstraordinært næringsforbud. Det innebærer at staten må kunne gjøre en tilpasning av ekspropriasjonsretten i dette tilfellet slik at bøndene skal kunne kreve nedskrevet gjenanskaffelsesverdi ved utmåling av erstatningen. Norges Bondelag mener det bør tas utgangspunkt i teknisk verdi, som et alternativ. Det har allerede blitt avholdt takster for en rekke pelsdyrgårder basert på slik verdsetting. Ved å kunne benytte denne verdsettingsmetoden, vil man kunne se hen til de allerede avholdte takstene og dermed kunne spare kostnader. Videre vil det kunne medføre en forenklet og raskere saksavvikling.»

Flere pelsdyroppdrettere viser også til at det er gjennomført taksering av anleggene ut fra nedskrevet gjenanskaffelsesverdi og mener at disse takstene må kunne legges til grunn ved erstatningsutmålingen.

En rekke høringsinstanser har synspunkter på faktorer som vil inngå i en bruksverdiberegning. Mange uttaler at det ikke er dyretall på en bestemt dato, men påregnelig utnyttelse eller anleggets totale kapasitet som må legges til grunn ved bruksverdiberegningen.

Statsforvalteren i Innlandet uttaler at det kan være krevende å vurdere hva som er den påregnelige utnyttelsen av pelsdyranleggene eller arealene som er brukt til dette.

Norges Pelsdyrslag mener at det er anleggets kapasitet pr. 15. januar 2018 som må legges til grunn, og beregnes ut fra det dyretall som det etter gjeldende forskrift ville være tillatt å holde i anlegget.

Norges Pelsdyrslag peker også på at de økonomiske forutsetningene må «være riktige, og basert på en objektiv vurdering av hva en normalt forstandig bonde vil oppnå.» De mener det må utformes en delvis standardisert modell og uttaler: «Ved beregning av bruksverdien til en pelsdyrgård vil det være en rekke faktorer, spesielt på kostnadssiden, hvor det ved en fullstendig individuell beregningsmåte vil være svært ressurskrevende å finne god dokumentasjon. Videre skal beregningen legge til grunn den utnytting en påregnelig bruk av eiendommen vil gi. Det siste taler for at en modell må inneholde en del elementer som baseres på gjennomsnittstall. Samtidig er det avgjørende at bønder som kan dokumentere en bedre drift i form av høyere skinnpriser, bedre valperesultat, lavere kostnader, høyere arbeidseffektivitet eller lavere kostnader knyttet til pelsdyranlegget skal kunne få hensyntatt dette ved utmåling av erstatning.» Norges Pelsdyrslag kommer med konkrete innspill knyttet til slike beregninger, både når det gjelder inntekter og utgifter ved pelsdyrholdet.

Jæren Rekneskapslag AS foreslår at det av hensyn til forutsigbarhet, behandlingstid og for å unngå et stort antall rettssaker gis et tilbud om en «basererstatning» basert på en generell beregnet bruksverdi ut fra anleggets kapasitet, og at de som mener seg berettiget en høyere erstatning, må ha mulighet til å få prøvd dette gjennom forhandlinger med staten og eventuelt gjennom rettslig skjønn. Norges Pelsdyrslag fremmer tilsvarende synspunkt.

Noen høringsinstanser uttrykker også synspunkter på valg av kapitaliseringsrente ved bruksverdiberegningen og anbefaler at det gis hjemmel

til å fastsette kapitaliseringsrente gjennom forskrift.

I en rekke høringsinnspill tas det til orde for at det må tydeliggjøres at erstatning skal utmåles som om det ikke var et forbud mot hold av pelsdyr. Norges Bondelag uttrykker det slik: «Erstatningen må baseres på et marked uten forbud mot hold av pelsdyr. Det følger forutsetningsvis av ekspropriasjonerstatningsloven § 5 tredje ledd at det skal ses bort fra lovforbudet ved erstatningsutmålingen, men Norges Bondelag mener dette også må fremkomme av forbudsloven § 3 slik at det ikke kan oppstå noen tvil om denne grunnleggende forutsetningen.»

4.3.2 Dokumentasjon når tidspunktet for nedleggelse/riving er et annet enn utmålingstidspunktet

I flere høringsinnspill gis det uttrykk for at pelsdyrbønder ikke «tør» å rive sine pelsdyranlegg av frykt for at dette kan føre til mangelfull dokumentasjon til den verdsettingsprosessen som skal foregå. Norges Pelsdyrslag viser til at gjeldende regler om kompensasjon slår fast at pelsdyrproduksjonen må være avsluttet ved tidspunktet for vedtak om kompensasjon, og at det er et stort antall pelsdyroppdrettere som har fått kompensasjon etter denne forskriften. De peker på at «dette innebærer at pelsdyrproduksjonen vil kunne være avviklet lenge før den nye erstatningsordningen trer i kraft. I tillegg kommer tiden som vil medgå før staten fremmer sitt tilbud om erstatning etter de nye reglene, jf. lovutkastet § 4 første ledd.» De viser til at etter lovutkastet § 3 skal verdsettingen skje på grunnlag av anleggets tilstand/verdi pr. 15. januar 2018 og anfører: «Dette innebærer at mange pelsdyrbønder i dag sitter med tomme anlegg de ikke vil kunne rive før staten har foretatt en vurdering av anlegget som grunnlag for tilbudet om erstatning etter de nye reglene. Det innebærer at pelsdyrbonden i praksis må vente med å rive anlegget, i hvert fall til etter at staten har fremsatt sitt tilbud og eventuelle forhandlinger er avsluttet. I denne perioden vil det kunne påløpe utgifter, for eksempel til vedlikehold av anlegget, forsikring etc. Ettersom det også vil være i statens interesse at det ikke oppstår uenighet om grunnlaget for tilbudet, må det inntas en bestemmelse, eventuelt i forskrift, om at staten skal dekke nødvendige utgifter til vedlikehold og forsikring av anlegget fra avvikling av pelsdyrholdet til staten har fremsatt sitt tilbud om erstatning.»

Norges Pelsdyrslag fremholder videre at «utgangspunktet er at den som har lidt et tap, må dokumentere tapet. Dersom det er tvil om tapets

omfang, vil tvilen kunne gå utover den som krever erstatning. Det er derfor viktig at retten har et tilstrekkelig grunnlag for å kunne vurdere anleggets faktiske tilstand pr. 15. januar 2018, som er det tidspunkt som skal legges til grunn ved verdsettingen. Det kunne tale for at anlegget var mest mulig intakt når retten skal treffe sin avgjørelse. Samtidig vil et tomt anlegg medføre en rekke utgifter som vil være unødvendige, all den tid anlegget skal rives. Det er samfunnsmessig uheldig hvis tomme pelsdyranlegg ikke skal kunne rives fordi det vil kunne gå ut over pelsdyroppdretteren at anlegget ikke er intakt på det tidspunkt skjønnnet avholdes. Det må derfor legges opp til at det i samarbeid med staten foretas en dokumentasjon av anlegget i forbindelse med at staten setter frem tilbudet om erstatning, slik at det ikke senere skal oppstå uenighet om anleggets tilstand når saken eventuelt kommer til skjønnretten. I så fall vil anlegget kunne rives senest etter at staten har satt frem sitt tilbud om erstatning.»

4.3.3 Andre merknader om utmålingen

Norges Bondelag viser til at det følger av lovforlaget § 3 andre ledd siste punktum at det ikke skal tas hensyn til fortjeneste eller tap som følger av at avvikling av pelsdyrhold har skjedd etter 15. januar 2018 eller til at utbetaling av vederlaget skjer på et senere tidspunkt enn avvikling. Norges Bondelag mener dette må endres «slik at bøndene har rett på renter for perioden fra et tilbud fremsettes, og frem til det eventuelt foreligger en rettskraftig avgjørelse i domstolene.»

Både Norges Pelsdyrslag og Norges Bondelag tar videre til orde for at pelsdyrbøndene gjennom loven bør få en lovfestet rett til å få dekket alle sine øvrige dokumenterte tap på grunn av lovforbudet. Norges Bondelag anfører: «Dette gjelder særlige de bøndene som hittil har falt utenfor kompensasjonsordningen, og som har hatt driftskostnader og renteutgifter på de tomme anleggene uten å ha hatt mulighet til å gjenoppta driften på grunn av lovforbudet.»

4.4 Departementets vurdering

4.4.1 Om anvendelse av ekspropriasjonerstatningsloven

Både Advokatforeningen og flere organisasjoner peker på at ekspropriasjonerstatningsloven ikke er innrettet på å erstatte en ren formuesskade slik situasjonen er i forbindelse med avvikling av pelsdyrhold, og at det derfor er ønskelig at rettsanven-

delsesspørsmål dette reiser, bør omtales i forarbeider.

Kompensasjonen til pelsdyroppdretterne skal dekke oppdretterens påregnelige inntektsbortfall ved fortsatt drift innenfor næringen som følge av lovforbudet mot hold av pelsdyr.

Når det legges opp til at utmåling av kompensasjonen skal skje etter ekspropriasjonerstatningslovens regler, er det nødvendig å påpeke at ekspropriasjonerstatningsloven retter seg mot tvangsavståelse av eiendomsrett eller annen rett i eller over fast eiendom. Noen slik avståelse finner ikke sted når nedleggelse er et resultat av næringsregulering og anlegget ikke skal overtas av det offentlige. Så selv om både ekspropriasjonerstatningsloven og kompensasjonsordningen har som siktemål å holde oppdretterne skadesløse, er det viktige forskjeller. En uforbeholden anvendelse av loven vil i tilfelle innebære at det utbetales erstatninger som faller utenom siktemålet for kompensasjonsordningen.

For å tydeliggjøre dette har departementet funnet grunn til å foreslå at loven bare skal gjelde «så langt den passer». Det vil være opp til forvaltningen og domstolene å trekke grensen, basert på formålet med kompensasjonsordningen, slik dette kommer til uttrykk i lovens forarbeider.

Erstatningen vil ha som siktemål å erstatte inntektsbortfall ved fortsatt påregnelig drift – når man ser bort fra lovforbudet – men uten forutsetning om at virksomheten skal gjenopptas annet sted. Departementet legger derfor til grunn at det er bruksverdien for vedkommende oppdretter som kompensasjonen skal dekke.

Når bruksverdien fastlegges slik, vil kompensasjonen også dekke verdien av grunn med påstående anlegg. Da må det som en konsekvens av at man ikke står overfor noen tvangsavståelse, gjøres fradrag i vederlaget for verdien av tomt og driftsmidler som skal beholdes av oppdretteren og som har verdi for vedkommende etter nedleggelsen.

Normalt vil en objektivt fastsatt bruksverdi korrespondere med virksomhetens salgsverdi, og det har derfor fra et praktisk ståsted liten hensikt å trekke grensen mellom en slik fastsatt bruksverdi og salgsverdien. Tenker man seg et slikt anlegg solgt, vil eventuelle ulemper som avståelsen representerer på oppdretterens gjenværende virksomhet være en konsekvens av salget. Det vil i så fall ikke være plass til ulemperstatning i tillegg.

Skal slike ulemper erstattes, må det i tilfelle dreie seg om en subjektivt fastsatt merverdi som anlegget har for vedkommende eier og dermed være del av næringstapet.

Er det ingen økonomisk sammenheng mellom driften av pelsdyranlegget og eiernes øvrige virksomhet, er ulemperstatning for gjenværende virksomhet utelukket – ganske enkelt fordi det ikke foreligger noe tap.

Det kan imidlertid ikke utelukkes at det kan forekomme synergier som leder til at nedleggelsen av virksomheten har konsekvenser for eiers øvrige drift. Spørsmålet om nedleggelsen representerer ulemper kommer derfor bare opp i de tilfeller pelsdyranlegget representerer en merverdi for eierne i form av reduserte kostnader i annen virksomhet som eier driver. Siden pelsdyranlegg gjerne drives sammen med jord- og skogbruksdrift, blir det i praksis spørsmål om hvilken innvirkning en nedleggelse vil ha for driften av oppdretterens gjenværende virksomhet.

Når pelsdyrnæring er gjort ulovlig, vil de synergier som det eventuelt kunne være aktuelt å dekke ikke lenger være påregnelige. Det er derfor et spørsmål om hvor langt kompensasjonsreglene skal strekkes, og om de eventuelt skal dekke annet næringstap enn verdien av virksomheten som sådan.

Identifisering og verdsetting av ulemper på gjenværende eiendom/næring som eventuelt ikke ligger i bruksverdien av oppdrettsvirksomheten, kan være komplisert. Det må imidlertid antas at salgs- eller bruksverdien av virksomheten regelmessig dekker eiers fulle økonomiske tap, slik at de tillegg det eventuelt kan være tale om, har begrenset økonomisk verdi.

I stortingets anmodningsvedtak 355 er regjeringen bedt om å erstatte gjeldende kompensasjonsordning med regler som bygger på en verddivurdering av hvert enkelt pelsdyranlegg. En ordning som innebærer en ytterligere verdsettelse av den betydning nedleggelsen har for eiers øvrige virksomhet, er ikke nevnt. Skal slike regler omfattes av ordningen, vil kostnaden til ordningen bli uforutsigbar og innebære at det i praksis blir komplisert å beregne kompensasjonen. Like anlegg vil dessuten kunne bli kompensert ulikt.

Spørsmålet om ulemper skal erstattes i tillegg til verdien av virksomheten som sådan, må i noen grad også ses i sammenheng med de midler som det offentlige stiller til disposisjon for omstilling til annet arbeid og for redusert alderspensjon.

Flere høringsinstanser mener at det må lovfestes en rett for oppdretteren til alltid å kunne velge erstatning etter bruksverdi eller gjenvervverdi. Departementet vil ikke foreslå at det lovfestes utmålingsregler som går lengre enn det som følger av ekspropriasjonsretten. Eventuell uenighet mellom staten og opp-

drettere om anvendelse av ekspropriasjonsrettens utmålingsregler vil kunne avklares i domstolene.

I høringen pekes det på at det er viktig med gode føringer for bruksverdifastsettelsen. Departementet legger opp til at NIBIO skal utarbeide beregninger som vil danne et godt grunnlag for arbeidet med å utforme statens tilbud til pelsdyroppdretterne. Det tas sikte på at slike oppdaterte beregninger skal foreligge innen 1. juni 2021.

I mange høringsinnspill tas det opp at det ikke vil være riktig automatisk å legge tispetallet i 2017 til grunn for en bruksverdideregning. Departementet er enig i dette. Når ekspropriasjonsrettslige utmålingsregler skal legges til grunn, vil det være den påregnelige utnyttelsen av anlegget som skal legges til grunn, og denne behøver ikke å sammenfalle med dyretallet på en gitt dato. Utnyttelsesgraden i enkeltanlegg og i pelsdyrnæringen som helhet har variert over tid, og dette vil det etter departementets vurdering måtte tas hensyn til når det skal vurderes hva som er påregnelig utnyttelse av et pelsdyranlegg.

4.4.2 Dokumentasjon når tidspunktet for nedleggelse/riving er et annet enn utmålingstidspunktet

Det fremholdes i høringen at mange pelsdyroppdrettere ikke våger å rive og rydde opp etter pelsdyrholdet før pelsdyrvirksomheten er verdivurdert, og det eventuelt er gjennomført skjønn for å fastsette erstatningen. Mange fremholder at dette forsinker omstilling til annen inntektsgivende virksomhet. Slik vi forstår det, er oppdretterne anbefalt å avvente riving av Norges Pelsdyrslag, for å unngå at mangel på dokumentasjon kan føre til feil erstatningsutmåling. Departementet deler synspunktene som fremmes i høringen om at det er ønskelig at alle som ønsker å rive, får mulighet til å gjøre det så raskt som ønskelig.

Problemsstillingen om dokumentasjon, som er nevnt av Pelsdyrslaget under høringen, gjør seg gjeldende i alle ekspropriasjonssaker hvor det er gitt forhåndstiltredelse ved avtale eller vedtak i medhold av oreigningsloven § 25.

I slike tilfeller stilles det regelmessig krav om at eksproprianten må foreta registreringer i forkant, slik at skjønnsretten har et fullgodt fakta-grunnlag for sin verdsettelse. Oreigningsloven § 25 annet ledd har nærmere bestemmelse om dette. Slik registrering skjer gjerne gjennom billed-dokumentasjon, tegninger, innhenting av meldinger/tillatelser etter bygningslovgivningen og beskrivelser fra synfaring ol. Normalt utføres

registreringene av en uavhengig tredjemann, oftest en bygningskyndig takstmann. Dersom det senere viser seg at registreringen er utilstrekkelig, vil usikkerheten rundt fakta gjerne slå tilbake på eksproprianten ved at denne blir sittende med tvilsrisikoen.

Utgiftene til slik taksering dekkes i disse tilfellene av eksproprianten.

Der det er behov for å sikre dokumentasjon før riving, legger departementet til grunn at statsforvalteren vil besørge dette i samarbeid med de berørte. For øvrig er det heller ikke noe i veien for at vedkommende oppdretter selv fremlegger fotografier, takster mv. som kan gi ytterligere informasjon ved senere verdsettelse

4.4.3 Verdsettingstidspunktet

Det er i høringsforslaget lagt til grunn at verdsettelsen av oppdretternes virksomhet skal skje pr. 15. januar 2018, som var tidspunktet hvor regjeringsspartiene varslet sin intensjon om å forby pelsdyrhold. Dermed har man ønsket å fravike regelen i ekspropriasjonserstatningslovens § 10 første pkt. om at verdsettelsen skal skje på det tidspunkt erstatningen fastsettes. Årsaken til at man ønsker et tidligere tidspunkt, er at det ikke skal være mulig å påvirke erstatningsbeløpet størrelse gjennom senere tilpasninger.

Forslaget om verdsettelsestidspunkt er i praksis en videreføring av de prinsipper som ligger til grunn i gjeldende lov.

I høringsforslaget er det videre forutsatt at oppdretterne selv velger avviklingstidspunkt innenfor tidsintervallet for lovlig drift, og at de dermed beholder de inntekter som er opptjent i ettertid.

Det er ikke uvanlig at tidspunktet for verdsettelse er et annet enn datoen for utbetaling av erstatning også i ekspropriasjonssaker. Ved større ekspropriasjonssaker er dette oftest situasjonen. Da er det i forkant gitt samtykke til såkalt forhåndstiltredelse gjennom avtale eller forvaltningsvedtak etter oreigningsloven § 25, slik at overtakelse finner sted før erstatningen blir utmålt og utbetalt. I slike tilfeller fastlegger ekspropriasjonserstatningsloven § 10 annet og tredje pkt. at verdsettelsen skal skje på overtakelsestidspunktet, og at det skal utbetales en avsnserstatning i tillegg. I praksis utmåles denne som en rente som løper fra overtakelse fant sted til oppgjør utbetales.

Kompensasjonsordningen for pelsdyr har ikke som forutsetning at staten skal overta de enkelte virksomheter. Det er utelukkende tale om kompensasjon for en lovregulering som gjør fortsatt

virksomhet forbudt. Når virksomheten som skal kompenseres fortsetter etter verdsettelsestidspunktet, er situasjonen en annen enn det som er angitt i lovens § 10. Når vedkommende oppdretter beholder inntektene fra sin virksomhet frem til opphør, oppstår det nemlig ikke noe avsnit. Samtidig er det opp til vedkommende selv om han eller hun ønsker å drive frem til utgangen av

lovens avviklingsperiode, som etter lovens § 2 er satt til 1. februar 2025.

Departementet foreslår derfor at loven angir 15. januar 2018 som verdsettelsestidspunkt etter ekspropriasjonserstatningsloven § 10, og at det ikke tas hensyn til fortjeneste eller tap etter dette tidspunkt eller at utbetalingen skjer på et senere tidspunkt.

5 Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatningen (forslag til ny § 4)

5.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov forutsetter at kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhold skal fastsettes gjennom enkeltvedtak i forvaltningen. Nærmere bestemmelser er gitt i forskrift fastsatt med hjemmel i gjeldende lov §§ 2 og 3.

Kompensasjonsordningene administreres av Landbruksdirektoratet. Statsforvalteren fatter vedtak i førsteinstans. Se ellers omtale under pkt. 4.1.

5.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet pekte i høringsforslaget på at fremgangsmåten ved fastsettelse av erstatning må tilpasses det faktum at det ikke skjer en ekspropriasjon, og at tidspunktet for avvikling innenfor avviklingsperioden bestemmes av den enkelte oppdretter selv. Det ble derfor foreslått at pelsdyroppdretteren selv må fremme krav om erstatning, og at dette skjer innenfor en frist på seks måneder etter avvikling. For å ta høyde for at avvikling i mange tilfeller allerede har skjedd før denne lovendringen eventuelt blir vedtatt, ble det lagt opp til at det uansett vil gjelde en alternativ frist satt til 1. januar 2022 for å fremsette krav. Denne fristen var basert på en forventning om at en eventuell lovendring vil kunne vedtas våren 2021. Det ble videre foreslått at staten deretter må fremsette tilbud om erstatning innen seks måneder etter at kravet er fremsatt.

I høringsnotatet ble det pekt på at staten selv vil måtte bestemme hvilket organ kravet om et tilbud skal fremsettes for, og hvilket organ som skal fremsette tilbudet. Departementet anførte at fylkesmannen (nå statsforvalteren) og Landbruksdirektoratet er blant de aktuelle organer.

Et tilbud forutsetter en aksept av mottakeren for å bli bindende. Dersom en slik enighet ikke kommer i stand, innebar forslaget at staten begjærer skjønn for tingretten og at skjønnet holdes etter de alminnelige regler i skjønnsloven av 1. juni 1917 nr. 1, med visse særregler.

Departementet la i høringsnotatet til grunn at tilbudet om erstatning ikke skal regnes som et enkeltvedtak som kan påklages.

5.3 Høringsinstansenes syn

5.3.1 Oppdretternes kostnader i forbindelse med fastsetting av erstatningen

Norges Pelsdyrslag og *Norges Bondelag* mener at pelsdyrbondens utgifter til vurdering av tilbud om erstatning og dialog med staten bør kunne kreves dekket av staten, uavhengig av om saken går videre til rettslig skjønnsbehandling. Disse høringsinstansene forventer at den praksis som blant annet er etablert i saker om erstatning etter fredningsvedtak i henhold til naturmangfoldloven, blir lagt til grunn.

Norges Pelsdyrslag og *Norges Bondelag* viser til at lovutkastet legger opp til en kostnadsdekning for skjønnsprosessen etter reglene i skjønnsprosessloven § 42. I henhold til første ledd i denne bestemmelsen har bonden rett på dekning av «nødvendige utgifter» i anledning skjønnsaken. Det følger imidlertid av andre ledd at retten kan gjøre helt eller delvis unntak fra første ledd når den som utsettes for inngrepet har avslått et rimelig forlikstilbud eller begjært skjønn uten rimelig grunn. De fremholder at lovforslaget og forbudet mot hold av pelsdyr reiser mange spørsmål når det gjelder erstatningsutmålingen, noe som innebærer at bonden vil kunne ha god grunn til å få prøvd saken for skjønnsretten. *Norges Pelsdyrslag* og *Norges Bondelag* mener på dette grunnlaget at pelsdyrbøndene må stå i samme stilling som ved ekspropriasjon, og at henvisningen til skjønnsprosessloven § 42 i lovforslaget må erstattes med en henvisning til skjønnsprosessloven §§ 54. Disse høringsinstansene viser til at denne bestemmelsen også gjelder ved overskjønn og anke, med mindre noe annet følger av skjønnsprosessloven §§ 54a og 54b og anfører at henvisningen også vil innebære at oreigningsloven § 15 tredje og fjerde ledd vil komme til anvendelse. Disse bestemmelsene gir regler om forskuddsbetaling av sakskostnader

under skjønnsaken. *Norges Pelsdyrslag* og *Norges Bondelag* mener derfor at henvisningen til tvisteloven i lovforslaget § 4 tredje ledd fjerde punktum må strykes og erstattes med en henvisning til skjønnsprosessloven §§ 54a og 54b.

5.3.2 Mulighet til å kreve forskudd på erstatningen

Norges Pelsdyrslag og *Norges Bondelag* peker på at dersom saken går til skjønnsbehandling og eventuelt overskjønn, kan det ta lang tid før erstatningen blir fastsatt, noe som kan gi økonomiske utfordringer for pelsdyrbonden. De mener derfor det bør fastsettes en bestemmelse om forskuddsvis utbetaling av erstatning før det foreligger et rettskraftig skjønn.

5.3.3 Andre merknader knyttet til fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Norges Bondelag viser til at lovforslaget ikke fastsetter noen frist for staten til å begjære skjønn og mener at en slik frist bør fastsettes, eksempelvis tre måneder. *Norges Pelsdyrslag* mener at det bør lovfestes at staten skal begjære skjønn så snart som mulig og senest innen én måned.

Norges Pelsdyrslag og *Norges Bondelag* viser til at det følger av høringsnotatet at det ikke er bestemt hvilket organ som skal motta kravet, og heller ikke hvilket organ som skal fremsette tilbudet. Begge mener at denne kompetansen bør legges til statsforvalteren. *Norges Bondelag* viser til at statsforvalterne allerede har håndtert den nåværende kompensasjonsordningen og dermed allerede innehar kunnskap om næringen, lokale forhold og de enkelte oppdrettere. *Norges Pelsdyrslag* legger til grunn «at organet vil bli bistått av sakkyndige i arbeidet med å utarbeide tilbudet og at organet har tilstrekkelig kapasitet til å unngå lang saksbehandlingstid.»

Også *Statsforvalteren i Rogaland* mener det er naturlig at statsforvalteren har ansvaret for saksbehandlingen, men at Landbruksdirektoratet «fungerer som en veileder for embetene, utarbeider veiledningsmateriell og er kunnskapsformidler på tvers av fylkesgrenser.»

Statsforvalteren i Oslo og Viken peker på at det bør legges til rette for likebehandling av søkere og effektiv forvaltning og anbefaler at saksbehandlingen samles i én instans, enten ett av statsforvalterembetene eller Landbruksdirektoratet. Det pekes på at oppgaven må følges av nødvendige ressurser.

Flere av statsforvalterne peker på at den foreslåtte modellen for utmåling av erstatning vil være ressurskrevende for forvaltningen. *Statsforvalteren i Trøndelag* «anmoder derfor om at ressurser til forvaltningen av ordningen står i samsvar til de roller oppgaver vi blir tiltenkt» og peker på at dette så langt ikke har vært tilfelle, noe som er særlig merkbart i et stort pelsdyrfylke.

Domstolsadministrasjonen peker på at det er vanskelig å forutse den konkrete økningen i saksmengden, men forutsetter at dette blir hensyntatt i fremtidige budsjett.

5.4 Departementets vurdering

5.4.1 Oppdretternes kostnader i forbindelse med fastsetting av erstatningen

Flere høringsinstanser har ment at staten bør dekke oppdretternes kostnader ved fastsetting av erstatning etter kompensasjonsordningen.

I ekspropriasjonssaker vil den som er utsatt for ekspropriasjon, ha krav på å få dekket utgiftene til nødvendig juridisk og teknisk bistand. Det er egne regler om dette i oreigningslovens § 15. Disse gir de berørte rett til å få sine nødvendige saksomkostninger dekket fra formelt varsel om ekspropriasjon blir sendt til det fattes endelig ekspropriasjonsvedtak. Også utgiftene i klagesak dekkes, med mindre det er klaget uten god grunn. Det er forvaltningen som endelig avgjør kravet, men går saken til skjønn, tas avgjørelsen av domstolene.

Det er skjønnsloven som har nærmere bestemmelser om dekning av saksomkostninger under selve skjønnsaken. I ekspropriasjonssaker er reglene om dette nedfelt i lovens § 54. Også disse reglene forutsetter at den som eksproprierer må dekke ekspropriasjonens nødvendige utgifter i saken. Kreves overskjønn eller ankes avgjørelsen, er det egne regler om omkostningsansvaret i § 54 a og § 54 b. Også her er regelen at den som krever ekspropriasjon, må dekke utgiftene med mindre det er ekspropriasjon som alene begjærer overskjønn, og denne ikke oppnår noen bedre avgjørelse enn i under-skjønnet. I så fall må vedkommende selv dekke egne omkostninger. Finner retten at det var åpenbart urimelig å kreve overskjønn, kan vedkommende i tillegg pålegges å dekke motpartenes utgifter. Påankes avgjørelsen av den som eksproprierer, må denne dekke alle utgifter med saken, uansett utfall. Og er det motparten som anker, og vinner frem, gjelder det samme. Ellers gjelder tvistelovens regler.

Skal saken endelig behandles ved rettslig skjønn, er reglene om omkostninger forskjellig ut fra sakstype. Skjønnsloven skiller mellom saker som er av ekspropriasjonsart karakter, men som likevel ikke er ekspropriasjon, og andre saker.

Som inngripende saker av ekspropriasjonsart karakter, regnes saker om utøvelse av forkjøpsrett, innløsning, avløsning eller lignede. Her er utgangspunktet at den som har interesse av inngrepet må dekke motpartens nødvendige omkostninger, med mindre den som utsettes for inngrepet har avslått et rimelig forlikstilbud eller krevd skjønn uten rimelig grunn. Om dette, se skjønnslovens § 42. Blir det begjært overskjønn og anke, gjelder reglene i skjønnsprosessloven § 54 a og § 54 b tilsvarende.

I andre skjønnsaker, avgjøres spørsmålet om dekning av sakskostnader etter de vanlige reglene i tvisteloven. Om dette, se skjønnslovens § 43. Grovt gjengitt innebærer det at den som vinner frem med sin sak, vinner med sakskostnader og den som taper derfor må dekke motpartens utgifter i tillegg til sine egne. Det er diverse unntak fra dette. Det gjelder blant annet saker som byr på tvil og/eller har prinsipiell interesse.

Departementet vurderer det slik at reglene om dekning av sakskostnader under rettergang bør følge bestemmelsene i skjønnslovens § 42. Disse regler gjelder inngrep i private interesser som ikke er ekspropriasjon, men som likevel er svært inngripende og er derfor sammenlignbar.

Bestemmelsen sikrer at oppdretterne får dekket sine nødvendige utgifter med mindre de selv har valgt å avslå det offentlige tilbud om kompensasjon, og domstolen oppfatter tilbudet som rimelig. Unntaket gjelder også overskjønn, dersom oppdretterne alene begjærer skjønn uten rimelig grunn.

Når det gjelder pelsdyroppdretters kostnader til vurdering av, og dialog, om statens tilbud, finner departementet at rimelige utgifter til juridisk bistand bør dekkes av staten. Tilsvarende ulovfestede praksis er etablert ved behandling av saker om områdevern etter naturmangfoldloven. Departementet legger opp til at slik kostnadsdekning håndteres av Landbruksdirektoratet uten at dette foreslås lovfestet.

5.4.2 Mulighet til å kreve forskudd på erstatningen

I lovforslaget er det satt en frist på 6 måneder fra forvaltningen mottar krav til det skal foreligge et tilbud om kompensasjon til den enkelte opp-

dretter. En eventuell oversittelse av fristen vil ikke utløse rettsvirkninger til fordel for den enkelte oppdretter, men skal oppfattes som et pålegg til forvaltningen.

Dersom oppdretteren avslår tilbudet og kompensasjonen må fastsettes ved rettslig skjønn, kan det ta lang tid før kravet er endelig avgjort.

Departementet foreslår derfor at oppdretteren i disse tilfeller skal kunne kreve et forskudd på erstatningen. Blir partene ikke enig om størrelsen, fastsettes dette med endelig virkning av statsforvalteren og slik at vedtaket ikke kan påklages til departementet. Oppdretterne har kunnet søke kompensasjon etter gjeldende ordninger siden desember 2019. Også ved forskudds-utbetaling må det tas hensyn til hvilken kompensasjon som allerede er utbetalt. Reglene vil bli innført i forskrift, og det foreslås lovfestet en hjemmel til å gi slik forskrift i forslaget til ny § 5.

5.4.3 Andre forhold knyttet til fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Det tas i høringen til orde for at det bør lovfestes en frist for staten til å begjære skjønn. Etter departementets vurdering er det ikke nødvendig. Departementet legger til grunn at skjønn vil bli begjært uten ugrunnet opphold. Når det gjelder overskjønn, er det etter skjønnslovens alminnelige regler en frist på én måned, jf. henvisning i lovens § 2 til tvisteloven § 29-5.

I høringen var det ikke tatt stilling til hvem som skal motta pelsdyroppdretters krav om et tilbud om erstatning, og det var heller ikke sagt noe om hvilket organ i staten som skal gi tilbud om erstatning. Noen høringsinstanser mener det vil være det riktige at det er statsforvalterne som skal gi tilbudet, men det pekes også på at det kan være ønskelig å samle arbeidet med utforming av tilbud enten i ett statsforvalterembete eller hos Landbruksdirektoratet. Departementet mener det vil være hensiktsmessig at krav om tilbud fremsettes overfor statsforvalteren. Dette foreslås klargjort i lovteksten. Statsforvalteren vil også ut fra sin kjennskap til den enkelte virksomheten kunne være en viktig bidragsyter, både i dialog med pelsdyroppdretteren og for relevante innspill knyttet til det tilbudet som skal gis. For å få en mest mulig enhetlig tilnærming til utforming av tilbud, har departementet kommet til at det vil være mest hensiktsmessig at arbeidet med utforming av tilbud legges til Landbruksdirektoratet.

6 Forskriftshjemler (forslag til ny § 5)

6.1 Gjeldende rett

Gjeldende lovs § 3 gir departementet hjemmel til å gi forskrift om økonomisk kompensasjon og tilskudd til omstilling til oppdrettere som omfattes av § 2. Videre gis hjemmel til at departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kontroll hos oppdrettere, og om opplysnings- og bistandsplikt for oppdrettere i forbindelse med slik kontroll.

I tillegg til den kompensasjonsordningen som er omtalt i pkt. 4.1, er det med hjemmel i denne bestemmelsen gitt forskriftsbestemmelser om økonomisk kompensasjon til riving og opprydning etter avvikling av pelsdyrvirksomhet og kompensasjon for lavere alderspensjon. I tillegg er det etablert en ordning med omstillingsmidler forvaltet av innovasjon Norge.

6.2 Forslaget i høringsnotatet

Det ble i høringsnotatet anført at forslaget til ny § 5 hadde til hensikt å klargjøre hvilke kompensasjonsordninger som vil bli videreført i forskrift. Bestemmelsen vil gi hjemmel til å gi forskriftsbestemmelser om økonomisk kompensasjon til riving og opprydning etter avvikling av pelsdyrvirksomhet og kompensasjon for lavere fremtidig alderspensjon, samt tilskudd til omstilling til oppdrettere som omfattes av § 2. Det ble forutsatt at man i forskrift viderefører kompensasjonsordningen, men at ordningen med omstillingsmidler videreføres gjennom retningslinjer fra Innovasjon Norge og ikke reguleres i forskrift.

6.3 Høringsinstansenes syn

Norges Bondelag viser til at det fremgår av høringsnotatet at de gjeldende reglene om kompensasjon etter avvikling i henhold til forskriften § 5 første til tredje ledd vil bli opphevet dersom lovforslaget vedtas. De mener at bøndene må kunne velge mellom den nye erstatningsordningen som foreslås vedtatt i lovs form og den kompensasjonsordningen som følger av gjeldende

forskrift og anfører: «Dersom dagens kompensasjonsordning etter forskriften § 5 første til tredje ledd og § 6 skulle slå bedre ut for enkelte oppdrettere etter nærmere beregninger i den konkrete sak, må denne ordningen kunne velges av bonden. Den nåværende ordningen er allerede godt kjent for statsforvalterne, og det skal dermed ikke være problematisk for dem å beregne en alternativ erstatning basert på de nåværende reglene.»

I noen høringsinnspill knyttet det også kommentarer til bestemmelsen i gjeldende lovs § 3 første ledd pkt e) som fastsetter at departementet kan gi forskrift om avkorting av kompensasjonen overfor oppdrettere som er ilagt aktivitetsforbud etter dyrevelferdsloven. Norges Bondelag uttrykker det slik: «Pelsdyroppdrettere som er ilagt aktivitetsforbud skal få, og har fått sin straff ut fra annet regelverk og sanksjonsordninger. Det er derfor urimelig at et aktivitetsforbud skal avkorte den erstatningen som bonden etter forbudsloven skal få for sitt pelsdyranlegg.»

I høringen kom det også en rekke innspill om utforming av forskriftsbestemmelsene om økonomisk kompensasjon til riving og opprydning og kompensasjon for lavere alderspensjon, samt ordningen med omstillingsmidler. Dette er nærmere omtalt under pkt. 7.3.

6.4 Departementets vurdering

Norges Bondelag tar til orde for at pelsdyroppdretterne bør få mulighet til å velge mellom erstatning etter ny lovbestemmelse og kompensasjon etter den ordningen som gjelder i dag. Til dette vil departementet bemerke at Stortinget i anmodningsvedtak har bedt om at dagens kompensasjonsordning blir erstattet av en ny. Det er også slik at det store flertallet av pelsdyroppdretterne allerede har avviklet eller er i ferd med å avvikle. Langt de fleste pelsdyroppdretterne vil derfor uansett ha hatt mulighet til å søke kompensasjon etter dagens ordning og få eventuell etterbetaling dersom den nye ordningen skulle gi høyere erstatning enn det de har fått etter dagens ordning.

Etter gjeldende forskrift skal kompensasjonen avkortet med 30 pst. dersom oppdretteren er ilagt aktivitetsforbud etter dyrevelferdsloven. Departementet antar at et aktivitetsforbud som er ilagt etter 15. januar 2018 og har forårsaket eller medvirket til at pelsdyrholdet blir avvirket, kan ha betydning for den fremtidige påregnelige utnyttelsen av anlegget og dermed også for erstatningsutmålingen etter ekspropriasjonsrettslige regler. Departementet er imidlertid enig i at det ikke er hensiktsmessig å fastsette i forskrift hvordan spørsmålet om avkorting evt. skal håndteres ved erstatningsut-

målingen. På bakgrunn av høringsinnspillene foreslås det derfor at hjemmelen i gjeldende lovs § 3 første ledd pkt e) til å gi forskrift om avkorting av kompensasjonen ved aktivitetsforbud etter dyrevelferdsloven, ikke videreføres.

På bakgrunn av høringen foreslår departementet en ny hjemmel til å gi forskrift om utbetaling av forskudd når det er begjært skjønn for fastsetting av erstatning etter § 3. Se omtale av dette under pkt. 5.4.2.

Det er videre gjort enkelte lovtekniske endringer i den foreslåtte bestemmelsen.

7 Andre merknader og innspill

Flere høringsinstanser og en rekke pelsdyroppdrettere peker på at forbudet mot hold av pelsdyr har vært en stor belastning for pelsdyroppdretterne og deres familier. Det fremholdes at det nå er viktig å få etablert et regelverk som sikrer oppdretterne full erstatning og følger etablerte prinsipper for saksbehandling og rettssikkerhet.

I høringen kom det også innspill og merknader til spørsmål som ikke direkte angår de foreslåtte lovendringene. Dette gjelder blant annet skattemessig håndtering av utmålt erstatning/kompensasjon, avviklingstakt i lys av utfordringer knyttet til covid-19 samt innretning og økonomisk ramme for de omstillings- og kompensasjonsordningene som kommer i tillegg til den foreslåtte erstatningsordningen basert på ekspropriasjonsrettslige regler.

7.1 Skattemessig håndtering av erstatning/kompensasjon

Både organisasjoner knyttet til landbruket og pelsdyrnæringen, enkelte kommuner og politiske lokal lag samt de fleste pelsdyroppdrettere som har avgitt høringsuttalelse, er opptatt av den skattemessige håndteringen av erstatning/kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhold. Det tas til orde for at det bør gis full skattefrihet. Flere peker på den ordningen med skattefrihet som er etablert etter skogvern hjemlet i naturmangfoldloven.

Norges Bondelag uttaler at *«de alminnelige skat-tereglene ikke er tilpasset den ekstraordinære situasjonen som er oppstått gjennom å forby en ellers lovlig næring. I og med at de aller fleste pelsdyrbønder driver som enkeltpersonforetak, har man full personinntektsbeskatning. I verste fall forsvinner opp mot halvparten av erstatningen tilbake til staten (med 49,6 % maksimal næringskatt). Den økonomiske situasjonen er for mange prekær. Uten nærmere klargjøring av den skattemessige siden av utbetalin- gene, er det vanskelig å planlegge for videre investeringer eller evt. ny næring. Norges Bondelag mener det er rimelig å gi full skattefrihet for erstatningen og mener det er sammenlignbart med tilfeller der skog avsettes til skogvern.»*

Departementet vil her vise til at Finansdepartementet har til vurdering skattespørsmål knyttet til kompensasjonsordningene.

7.2 Covid-19 og avviklingstempo for pelsdyrnæringen

Dyrevernalliansen viser til at Nederland har fremskyndet avviklingen av minkhold pga. covid-19 og at Danmark har innført et midlertidig forbud mot minkhold av samme årsak. De mener at minkhold kan innebære en betydelig helserisiko for mennesker fremover og at avviklingen derfor bør fremskyndes også i Norge. De fremholder at dette også vil være samfunnsøkonomisk gunstig og anfører: *«Den store nedgangen i skinnpriser siden 2013 har i høyeste grad også rammet norske minkoppdrettere. Etter flere år med dårlige priser overstiger produksjonskostnadene nå det markedet er villig til å betale for minkskinn. Næringen selv har i en årrekke bortforklart den dårlige lønnsomheten med at pelsmarkedet befinner seg i en lavkonjunktur. Men realiteten er at det har skjedd store og varige endringer i det globale markedet for pels siden pristoppen i 2013. Etter mange år med høy produksjon og lav etterspørsel, er det vanskelig å finne bevis for at markedet vil ta seg opp igjen. Forsøket på å holde liv i norsk pelsdyroppdrett ut hele avviklingsperioden vil derfor etter vår oppfatning kun være seigpining av en døende næring.»* Dyrevernalliansen støtter at kompensasjon gis basert på verdivurdering pr. 15.1.2018. De mener imidlertid det er uheldig at den foreslåtte modellen stimulerer til å vente lenge med avvikling heller enn å gi insentiver til snarlig avvikling. De legger fram noen konkrete forslag til endringer som vil gi slike insentiver.

NOAH – for dyrs rettigheter fremholder at det sett hen til koronasituasjonen, bør legges opp til en avvikling av pelsdyrhold så raskt som mulig. De sier at de setter pris på at det er satt av store beløp til avvikling, og mener dette må være nok penger til at avvikling kan skje straks.

Departementet vil for det første peke på at avviklingstakten i norsk pelsdyrhold har

vært svært høy etter at lovforbudet ble vedtatt, og at det ifølge Norges Pelsdyrlag nå bare er seks aktive minkoppdrettere i Norge. Dernest kan det pekes på at dersom det skulle oppstå en situasjon der det ut fra helsemessige hensyn blir vurdert at mink i ett eller flere dyrehold bør avlives for å hindre smittespredning, vil det kunne fattes vedtak om dette med hjemmel i matloven.

7.3 Øvrige kompensasjonsordninger og tilskudd til omstilling

7.3.1 Øvrige kompensasjonsordninger

Både næringsorganisasjoner, flere statsforvaltere og pelsdyroppdrettere er kritiske til at gjeldende forskrift fastsetter at kompensasjon for å dekke utgifter til riving og opprydning bare omfatter pelsdyrhus som var i bruk 15. januar 2018, og mener kompensasjonen bør omfatte all relevant infrastruktur knyttet til pelsdyrholdet. Flere mener også at ordningen bør utvides til å omfatte anlegg som ikke var i bruk på denne aktuelle datoen.

Norges Pelsdyrslag uttaler: «Mange pelsdyrbønder som var aktive denne datoen, og berettiget til erstatning, har hus som ikke var i bruk akkurat denne datoen på grunn av årssyklusen i pelsdyrholdet. I hovedsak var det kun livdyr igjen på de enkelte gårdene, og derfor var bare en liten del av anlegget i bruk. Også for hus som eventuelt har stått tomme i en periode, må det regnes som påregnelig at en aktiv bonde vil ta dem i bruk igjen. Det kan derfor ikke være en begrensning på hvilke hus på en eiendom med aktiv pelsdyrdrift som det kan kreves rivings- og ryddingskompensasjon for.»

Norges Pelsdyrslag og Norges Bondelag anfører også at forskriftens begrep «pelsdyrhus» kan virke begrensende på hvilke rivings- og opprydningskostnader som dekkes, og de mener at begrepet bør endres til «pelsdyranlegg». Norges Bondelag uttaler at «(s)om en konsekvens av lovforbudet må staten dekke kostnadene ved å fjerne pelsdyrvirksomheten, inklusiv all tilhørende infrastruktur.» Norges Pelsdyrslag mener at det også bør åpnes for forskuddsutbetaling av utgifter til riving og opprydning.

Statsforvalteren i Trøndelag sier det er sterkt ønskelig at det blir ryddet opp i pelsdyranleggene og uttaler: «Selv om ikke alle fyller grunnvilkårene for å få full erstatning for avviklingen, kan forskrift om økonomisk kompensasjon til riving og opprydning etter avvikling av pelsdyrvirksomhet utvides til også å gjelde de som holdt pelsdyr pr 01.01.2015.» Tilsvarende synspunkt fremholdes av Statsforvalteren i Nordland. Statsforvalteren i Agder og Stats-

forvalteren i Møre og Romsdal mener alle eiere av pelsdyranlegg bør være berettiget til rivingskompensasjon. Også Statsforvalteren i Oslo og Viken er opptatt av å få ryddet opp i pelsdyranlegg som ikke var i bruk 15. januar 2018

I flere høringsinnspill gis det uttrykk for at det er behov for endringer i den etablerte ordningen med kompensasjon for lavere fremtidig alderspensjon til oppdrettere som er født 1. februar 1963 eller tidligere, og som tar ut alderspensjon etter fylte 62 år, men før fylte 67 år. Enkelte tidligere pelsdyroppdrettere peker på at de ikke har tilstrekkelig høy pensjonsopptjening til å være berettiget til å ta ut alderspensjon før fylte 67 år, og at de derfor ikke har mulighet til å nyttiggjøre seg ordningen med pensjonskompensasjon. Statsforvalteren i Troms og Finnmark uttaler at det må «komme en presisering som sier at ordningen også skal omfatte de som på grunn av for lavt inntektsgrunnlag ikke får innvilget alderspensjon etter fylte 62 og før fylte 67 år.»

Norges Pelsdyrslag mener det «er nødvendig å frikoble kompensasjonsordningen for pelsdyroppdrettere fra folketrygden, slik at det blir en særskilt pensjonsordning for pelsdyrbønder mellom 62 og 67 år, hvor det kan ytes pensjon uavhengig av tidlig uttak fra folketrygden.»

Norges Bondelag fremholder at «dersom det ikke innføres full skattefrihet for erstatningene, og de alminnelige skattereglene må benyttes, blir erstatningene fullt ut beskattet som næringsinntekt. Mange vil ønske å utsette beskatningen og inntektføre over gevinst- og tapskonto. Det vil si at bøndene vil kunne ha skattepliktig næringsinntekt i mange år etter at de har lagt ned virksomheten. Hvis dette overstiger 2G står de i posisjon for å miste den ekstra kompensasjonen for lavere alderspensjon etter forskriften § 5 (4), nettopp på grunn av selve erstatningsutbetalingen. For å sikre at ikke forskriften tolkes bokstavelig på dette punktet, bør det presiseres i forskriftens ordlyd at den erstatning som utbetales med hjemmel i lov om forbud mot hold av pelsdyr, ikke skal anses som næringsinntekt etter forskriften § 5 (4)».

Norges Pelsdyrslag fremmer tilsvarende synspunkt og tillegger: «Inntekt fra riving og rydding må heller ikke beregnes inn i grunnlaget, der bonden står for arbeidet selv. Det samme gjelder inntekt fra skinsalg etter avsluttet husdyrhold, da slike inntekter kan komme flere år etter at pelsdyrholdet er avsluttet. Uttak fra Markedsutjevningfondet må også holdes utenfor ved beregning av inntektsgrunnlag.»

Norges Bondelag og Norges Pelsdyrslag mener også at det må klargjøres at erstatninger som

utbetales ikke skal gi avkorting i utføretrygd eller andre trygdeordninger. Tilsvarende mener de at bør gjelde for salg av skinn fra lager.

Departementet har merket seg innspillene til kompensasjonsordningene for riving og opprydding og for pensjon. Departementet vil vurdere om det skal foreslås noen forskriftsendringer for å imøtekomme noen av innspillene som har kommet.

7.3.2 Tilskudd til omstilling

En rekke høringsinstanser, både organisasjoner og tidligere pelsdyroppdrettere har kommentarer til den særskilte omstillingsordningen som er etablert for pelsdyroppdrettere. Det sies både at den samlede økonomiske rammen (100 millioner kroner fram til 2025) er for lav, og at kriteriene for å få omstillingsmidler er for strenge.

Norges Pelsdyrslag uttaler at ordningen «må gjøres til en overslagsbevilgning eller økes så kraftig at alle bønder kan være trygge på at det er midler til deres prosjekter. I første omgang må en større del av totalrammen raskt gjøres tilgjengelig i 2021, slik at bøndene med godkjente prosjekter ikke blir sittende på vent helt til 2022.»

Om kriteriene for tildeling uttaler *Norges Pelsdyrslag* blant annet: «Flere bønder har omstillingsplaner klare, men tildelingskriteriene er så restriktive at finansiering gjennom omstillingsordningen ikke er mulig. De kan ha god kompetanse og en solid forretningsplan, men uten starthjelp blir omstillingen umuliggjort.» De mener også at det

«er urimelig at det er et krav for omstilling at søkeren har en eiendom som skal utvikles. Kriteriene som stilles fra Innovasjon Norge skaper svært urimelig forskjellsbehandling mellom pelsdyrbønder som ellers har et likt utgangspunkt for vellykket omstilling, og som alle er offer for det samme næringsforbudet.»

Departementet viser til at denne særskilte omstillingsordningen gir mulighet til å søke på midler som spesielt er øremerket til omstilling for pelsdyrprodusenter, og kommer i tillegg til andre ordninger som samfunnet har etablert for å bidra til omstilling. Det var opprinnelig lagt opp til at det samlet skal avsettes 100 mill. kroner til omstilling for pelsdyroppdrettere, hvorav 5 mill. kroner til kompetanseutvikling, fram til forbudet mot hold av pelsdyr trer i kraft 1. februar 2025. Omstillingsordningen ble tilført ytterligere 25 mill. kroner ved stortingsvedtak i februar 2021. Med det som foreslås i denne proposisjonen, der pelsdyroppdretterne vil få «full erstatning» basert på ekspropriasjonsrettslige regler, skulle det ligge relativt godt til rette for at pelsdyroppdretterne blir i stand til å omstille seg til annet inntekts-givende arbeid. Departementet ser derfor ikke grunnlag for ytterligere utvidelse av totalrammen for omstillingsmidlene. I lys av den høye avviklingstakten i pelsdyrnæringen, vil departementet imidlertid fram mot fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett vurdere om det skal foreslås at en større andel av omstillingsmidlene blir utløst i år.

8 Oppsummering av departementets forslag

Departementet viderefører hovedlinjene i det forslaget som ble sendt på høring. På bakgrunn av høringen gjøres følgende endringer i forslaget til endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr:

1. Det lovfestes ikke et vilkår om at handel med skinn/pels må være avsluttet for å ha rett på erstatning
2. Det presiseres at utmålingsreglene i ekspropriasjonsersatningsloven skal anvendes «så langt de passer»
3. Det fastsettes en forskriftshjemmel som åpner for forskuddsutbetaling av kompensasjon/erstatning
4. Hjemmelen til å kunne fastsette i forskrift at kompensasjon/erstatning skal avkortes ved

aktivitetsforbud etter dyrevelferdsloven, videreføres ikke

Det er også gjort noen lovtekniske endringer.

I tillegg vil departementet foreslå en forskrifts-endring som bedre legger til rette for at det kan gis erstatning til oppdrettere som hadde et nødvendig, midlertidig opphold 15. januar 2018 på grunn av egen sykdom. Det kan også være aktuelt å inkludere oppdrettere med opphold av andre grunner, for eksempel utdanning/kompetanseheving med sikte på videre drift.

Det vil også bli lagt til rette for at rimelige kostnader til juridisk bistand for vurdering av, og dialog om, statens tilbud kan dekkes av staten.

9 Økonomiske og administrative konsekvenser

Etter forslaget skal kompensasjon gis i form av en erstatning etter ekspropriasjonslovgivningens bestemmelser. Dette vil innebære en individuell utmåling til hver enkelt oppdretter. Departementet antar at samlet kompensasjon vil bli høyere enn det som følger av gjeldende regelverk for kompensasjon. De delene av dagens kompensasjonsordning som foreslås erstattet av en ny, har etter oppdaterte anslag en kostnad for staten på om lag 500 mill. kroner.

I tillegg er det forutsatt at ordningene med full dekning av utgifter til riving og opprydning, kompensasjon til eldre pelsdyroppdrettere for lavere fremtidig alderspensjon og ordningene med til-

skudd til omstilling og yrkesrettet kompetanseheving skal videreføres. Disse har en anslått kostnad på inntil 400 mill. kroner.

Den foreslåtte lovendringen vil ha konsekvenser for domstolene og ressursbruken i disse. Domstolsbehandling vil også medføre økt ressursbruk i forvaltningen. Det vil også påløpe noen kostnader til dekning av pelsdyroppdretteres utgifter til juridisk bistand. Det er vanskelig å forutsi i hvor mange (av de totalt om lag 200) saker det vil bli krevet domstolsbehandling. I noen grad kan staten likevel påvirke omfanget av domstolsbehandling gjennom de tilbudene som gis.

10 Merknader til lovbestemmelsene

Til § 3 Erstatning etter avvikling av pelsdyrvirksomhet

Første ledd fastsetter hvem som er berettiget til erstatning for tap som følge av avviklingen. Dette er pelsdyroppdrettere som omfattes av § 2 første ledd, enten fordi de holdt pelsdyr 15. januar 2018 eller ved å ha blitt omfattet av § 2 første ledd som følge av forskrift gitt med hjemmel i § 2 andre ledd. Det stilles krav om at alt pelsdyrhold i virksomheten må være avviklet, for å få rett til erstatning.

Andre ledd første punktum fastsetter at erstatningen skal utmåles etter utmålingsreglene i ekspropriasjonserstatningsloven så langt de passer. Ekspropriasjonserstatningsloven retter seg mot tvangsavståelse av eiendomsrett eller annen rett i eller over fast eiendom. Noen slik avståelse finner ikke sted som følge av forbudet mot hold av pelsdyr. Formuleringen «så langt de passer» er inntatt som en konsekvens av denne forskjellen. Det vises for øvrig til omtale under pkt. 4.4.1 i denne proposisjonen. Andre punktum fastsetter at det er verdien av oppdretterens pelsdyrvirksomhet pr. 15. januar 2018 som skal legges til grunn for verdsettelsen, uavhengig av når avvikling faktisk har skjedd. Etter tredje punktum skal det ikke tas hensyn til fortjeneste eller tap som følger av at avviklingen av pelsdyrholdet har skjedd etter 15. januar 2018, eller at utbetalingen av vederlaget skjer på et senere tidspunkt enn avviklingen. Ved verdsettelsen skal det altså ikke gis tillegg eller gjøres fradrag ut fra det økonomiske resultatet av pelsdyroppdretterens pelsdyrhold fra 15. januar 2018 og fram til avvikling, og det skal heller ikke gis avsnærstatning for tiden mellom avvikling og utbetaling av erstatningen.

Tredje ledd fastsetter at det ved utbetaling skal gjøres fradrag for kompensasjon som er utbetalt for pelsdyrvirksomhetens verdi etter forskrift gitt i medhold av denne loven. Dette vil omfatte all kompensasjon som er utbetalt etter forskrift 27. november 2019 nr. 1587 om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr mv. § 5 første, annet og tredje ledd og § 6.

Til § 4 Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Første ledd fastsetter frist for å kreve erstatning etter § 3. Kravet behøver ikke å være tallfestet, og et krav om å få et tilbud er derfor tilstrekkelig. Kravet skal fremsettes for statsforvalteren. Forutsatt at vilkårene i § 3 første ledd er oppfylt, skal staten gi tilbud om erstatning innen seks måneder. Staten avgjør hvilket organ som skal fremsette tilbudet. Et tilbud forutsetter aksept av motakeren for å bli bindende. Tilbudet regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan ikke påklages. Det er imidlertid ikke noe i veien for å ha dialog om tilbudet.

Andre ledd fastsetter at en pelsdyroppdretter som ikke aksepterer statens tilbud, kan sette fram krav for statsforvalteren om at staten skal begjære skjønn styrt av tingretten for å fastsette erstatningen etter § 3. Fristen for å fremsette et slikt krav er seks måneder etter at tilbudet ble gitt. Det er altså staten som skal reise saken.

Tredje ledd gir bestemmelser om dekning av saksomkostninger.

Til § 5 Forskrift om erstatning, kompensasjon, omstillingsmidler og kontroll

Første ledd viderefører forskriftshjemler fra gjeldende lov, jf. Prop. 99 L (2019–2019), men disse er nå begrenset til å gjelde forskrift om økonomisk kompensasjon til riving og opprydning etter avvikling av pelsdyrvirksomhet og kompensasjon for lavere fremtidig alderspensjon, samt tilskudd til omstilling til oppdrettere som omfattes av § 2.

Andre ledd gir hjemmel for departementet til å gi forskrift om utbetaling av forskudd i de tilfeller det er begjært skjønn for fastsettelse av erstatning etter § 3.

Tredje ledd viderefører hjemmel til å gi forskrift om gjennomføring av kontroll hos oppdrettere og om opplysnings- og bistandsplikt for oppdrettere i forbindelse med en slik kontroll. Slik forskrift vil også kunne gis anvendelse i forbindelse med erstatning etter § 3.

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr (kompensasjonsordning).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr (kompensasjonsordning) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr (kompensasjonsordning)

I

I lov 21. juni 2019 nr. 63 om forbud mot hold av pelsdyr gjøres følgende endringer:

§ 3 skal lyde:

§ 3 *Erstatning etter avvikling av pelsdyrvirksomhet*

Etter avvikling av pelsdyrvirksomhet som følge av forbudet i § 1, har en pelsdyroppdretter som er omfattet av § 2, og som eier eller leier anlegget for hold av pelsdyr, rett på erstatning for tap som følge av avviklingen. Pelsdyrvirksomhet anses først som avviklet når pelsdyroppdretteren har avviklet alt sitt pelsdyrhold.

Erstatningen skal fastsettes etter utmålingsreglene i ekspropriasjonerstatningslova så langt de passer. Datoen 15. januar 2018 skal legges til grunn etter ekspropriasjonerstatningslova § 10. Det skal ikke tas hensyn til fortjeneste eller tap som følger av at avviklingen av pelsdyrholdet har skjedd etter 15. januar 2018. Det skal heller ikke tas hensyn til at utbetalingen av vederlaget skjer på et senere tidspunkt enn avviklingen.

Ved utbetaling av vederlaget skal det gjøres fradrag for kompensasjon som er utbetalt for pelsdyrvirksomhetens verdi etter forskrift gitt i medhold av denne loven.

§ 4 skal lyde:

§ 4 *Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning*

En pelsdyroppdretter kan fremsette krav om erstatning etter § 3 innen 1. januar 2022 eller inntil seks måneder etter at pelsdyrvirksomheten er avviklet. Kravet fremsettes for statsforvalteren. Departementet kan forlenge fristen og gi oppfriskning for oversittelse. Dersom vilkårene i § 3 første ledd er oppfylt, skal staten tilby erstatning innen seks måneder etter at kravet er fremsatt.

En pelsdyroppdretter som ikke aksepterer tilbudet, kan innen seks måneder etter at det ble gitt, sette frem krav for statsforvalteren om at staten skal begjære skjønn styrt av tingretten til fastsetting av erstatning etter § 3. Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av denne fristen etter reglene i tvisteloven kapittel 16.

For saksomkostninger ved underskjønn gjelder skjønnsprosessloven § 42. Ved overskjønn begjært av staten skal staten dekke pelsdyroppdretterens nødvendige omkostninger. Ved overskjønn begjært av pelsdyroppdretteren gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20.

§ 5 skal lyde:

§ 5 *Forskrift om erstatning, kompensasjon, omstillingsmidler og kontroll*

Departementet kan gi forskrift om økonomisk kompensasjon til riving og opprydding etter avvikling av pelsdyrvirksomhet, om kompensasjon for lavere fremtidig alderspensjon samt om tilskudd til omstilling til oppdrettere som omfattes av § 2. Dette kan blant annet omfatte:

- a) *frister for å søke om kompensasjon eller tilskudd*
- b) *forvaltningen av kompensasjons- og tilskuddsordninger*
- c) *opplysnings- og bistandsplikt for oppdrettere i forbindelse med søknader om kompensasjon eller tilskudd*
- d) *tilbakebetalingsplikt dersom det er gitt feil eller mangelfulle opplysninger, og om foreldelsesfrist for tilbakebetalingskrav*

Departementet kan gi forskrift om utbetaling av forskudd der det er begjært skjønn for fastsettelse av erstatning etter § 3.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kontroll hos oppdrettere og om opplysnings- og bistandsplikt for oppdrettere i forbindelse med en slik kontroll.

§ 6 skal lyde:

§ 6 *Straff*

Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av § 1 straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler. Det samme gjelder ved brudd på forskrift gitt i medhold av § 5 tredje ledd når det er fastsatt i forskriften at en slik overtredelse er straffbar.

Nåværende § 5 blir ny § 7.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
